श्री नेपालेश्वर महाराजाधिराज

श्रीश्रीश्री राजेन्द्र विक्रम शाहदेव विरचित

"महासत्व"

(नाटक)

(नमोबुद्ध भगवान प्रादुर्भाव महासत्वोपाख्यान)

श्री नेपालेश्वर महाराजाधिराज

श्री श्री श्री राजेन्द्र विक्रम शाहदेव

विरचित

"महासत्व"

(नाटक)

(नमोबुद्ध भगवान प्रादुर्भाव महासत्वोपाख्यान)

पिकाक—
मानदास–सुगतदास
६०३, असन–कमलाछि,
काठमाडौं ।

नेपाल संबत १०८७
न्हापांखुसी
मू० २।-

थाकू—
युनाइटेड प्रेस,
त्योड-तंलाछि, काठमाडौं ।

नाटकया प्याखंमोत

महारथ	जुजु
महादेवी	महारानी
महाप्रणाद्	युवराजकुमार
महादेव	दातिम्ह कुमार
महासत्व	चीधीम्ह कुमार
महासत्य	मन्त्री
महाशंख	कोतवाल
सुकेशी }	अप्सरा
चित्रसेना }	अप्सरा
तिलोत्तमा }	अप्सरा
चंखसिं	महांनायो
दिलुसिं }	खड्गी
बिलुसिं }	खड्गी

तानसिं मानसिं ध्यानसिं चम्पासिं	शिकारीत
भीमासुर	दैत्य
वज्रदन्त विकदन्त	राक्षस
देवी भैरव भैरवी	द्यःपिं
कलुखसिं डुरितसिं	द्यःलात
व्याघ्रिनी	माधुँ
धुँचात	
जोतिक	जोशी
इन्द्र, ब्रम्हा, विष्णु	देवगण
वज्राचार्य	पुरोहित

संखसिं, चक्रसिं, गदासिं, पद्मसिं– व्यपालित (कालिगढ) आसु, बासु– वज्राचार्यया च्योत इत्यादि ।

छ्वाः खँ

नेपाले शाह् जुजुपिनि भाषा नीति व सांस्कृतिक दृष्टिकोण गुलि बांलाः गुलि उदार व खँ जि धया च्वने माःगु मखु। हानं थ्व नं धया च्वने माःगु मखु, गुलि धर्म व भाषाया विषये पक्षपात व दमन इत्यादि जुल व नं राणा कालया उत्तरार्द्ध पाखे। उकियात ल्वय्‌क "..........किन्तु नेवार, भोटे, मगर, गुरुङ्, लिम्बू, सुनवार दनुवार, थारू–प्रभृतिका जङ्गली भाषा–हरूले पनि आफ्ना जन्म स्थानलाई एकदम छाड्न शकेका छैनन्। जहाँसम्म एकमात्र 'गोरखा भाषा' ले अरू सबै जङ्गली भाषालाई अर्ध–चन्द्र (गलहत्ती) लगाउन्न तहाँसम्म 'गोरखा–भाषाको उन्नति हुन्छ' भन्नू र 'मुख्य भाषा कहिन योग्य छ' भन्नू केवल 'मनोलड्डू' मात्र हो!" धकाः धाइपिं पण्डितपिं नं पिहाँ वया वन।

तर वयासिबे १५० दँ ति न्ह्यः हे बडा महाराजा पृथ्वी–नारायण शाहं उकिया अखः जयप्रताप मल्लं नेपालया क्षेत्रीय भाषा गोरखा भाषायात नं न्हूपुखूया शिलापत्रे थाय् बियाः थःगु

उदार भाषा नीतिया परिचय बिया थकु थें थ:गु दिव्योपदेशे नेपाल राज्ये दुने लागु संपूर्ण जातयात विविध स्वां थें खनेगु व नेपालया दुनेया संस्कृतियात राष्ट्रीय संस्कृति खंका: " आफ्ना स्वष सयले लाइता सास्त्र बमोजिमको तिनै सहर नेपालको नेवारहरुको नाच भिकाइ हेन्या पनि हुन्छ यिनमाता दिया पनि आफ्नै देसमा रहन्छ यस्व भया आफ्नु देश गमन रहन्छ " धका: दुध्याका थकेगु गुलि राष्ट्रीय अर्थ शास्त्रीय दृष्टिं दूरदर्शिता पूर्ण जू !

वयां लिपा नेपाल संवत ८६५ साले नेपाल भाषा व संय् भाषां जूगु नेपाल-तिव्वत सन्धीपत्रं जुजु सिंहप्रताप शाहया भाषानीति बांलाक सीदु । वयां लिपा लिपा नं जुजु रण-बहादुर व जुजु गिर्वाणयुद्धपिसं नं नेपाल भाषां गोपु गोपु मे चिना त:गु खनेदु ।

अज्ज जुजु राजेन्द्र विक्रम शाहं ला मे जक चिना त:गु मखुकि थ्व स्वंगू अङ्क दुगु नमोबुद्ध महासत्वोपाख्यान नाटक च्वया: चाबहिया शाक्य भिक्षुक रत्नमुनि प्रमुखयात कजी याना: प्याखं नं पिदंके बिया वन । थ्व गुलि राष्ट्रीय साहित्य व संस्कृतिया अनुराग ख: थ्व जिं धया च्वने मा:गु मखु ।

ख नं नेपालया परंपरा हे थज्या:गु कि नेपालया साहित्य संस्कृति व कलाया उत्थाने आपा: याना: जुजु जुजुपिनि यक हे ल्हा: दु । जुजु जयप्रताप मल्ल ला शस्त्र शास्त्र संगीतादि सकल

विद्या पारग कवीन्द्र हे जुल । वयां लिपा लिपायापिं मल्ल जुजु-पिसं नं थुखे पाखे गाक ध्यान तया वंगु खनेदु । विशेष याना: संगीत व नाटक पाखे अप्पो । जयजितामित्र मल्ल, भूपतीन्द्र मल्ल, जगत प्रकाश मल्ल, रणजित मल्ल, जयप्रकाश मल्ल आदि मल्ल जुजुपिसं च्वया थकुगु यक नाटक खनेदु । अज्ज रणजित मल्लयागु ला ने० सं० ८८७ तक यागु नं याना: दकले अप्पो नाटक खनेदु । गुकी गुगुं पद्य च्वया त:गुलिं गीति नाटक धाय् लोगु व गुगुं गद्य पद्य नित्तां दया: चंपु काव्य धाय् लोगु । थ्व हे परंपरां व:गु ख: थ्व जुजु राजेन्द्र विक्रम शाहदेवया "महासत्व" नांगु स्वंगू अङ्क दुगु नाटक । उकि थ्व नाटके महासत्व राजकुमारं धुँयात ला नकुगु खँ दइ धका: ला म्हीसं सि हे स्यू । छाय् धा:सा "अथिर थ्व शरीर छाय निदानस" धका: मे हालेगु व "महारथ राजपुत्र महासत्व नामदन" धका: आरती यायगु चलन आ:नं म्ही दनि ।

तर नाटकीय दृष्टिं थ्व नाटक गयच्वं व खँ धायगु जिगु ज्या मखु, छाय् धा:सा जि समालोचक मखु । बरु पाजु मानदास-यागु वचं वयूत थ्व नाटकया प्रूफ स्वस्वं जिं थुकी छुछु खंगु ख: व खँ फक्व अप्पो कनेगु जक कुत: याय् मास्ति व: ।

धात्थेंयागु खँ ल्हायगु ख:सा जुजु राजेन्द्र विक्रम शाह याके गुगु धार्मिक सहिष्णुता दु, गुगु कवबाला स्वयगु शक्ति दु, गुगु यथार्थवादिता दु, गुगु निर्भीकता दु, गुगु उदारता दु, गुगु कला मर्मज्ञता दु, गग मनोवैज्ञानिकता दु व सकतांया

संग्रह थ्व "महासत्व" नाटक खः धायगु अप्पो मजू। छाय् धाःसा छगू हे नाटके छखे बुद्ध, धर्म, संघ नमस्कार यानाः चैत्य स्वरूप भगवानया स्थापना पूजा याना च्वंगु बौद्ध पद्धति क्यंसा मेखे भैरव भैरवी ब्रम्हा, विष्णु, इन्द्र आदि देवतापिन्त नं उलि हे श्रद्धा व भक्ति पूर्वक पूजा अर्चना याकाः छपु हे मे

"मनस भगतितसे भगवान नाम कासे"

व

"सुगन्ध धुपाय थसे परब्रम्ह ध्यान यासे"

व

"भगवान पिरतिन आरति याये।"

धकाः आरती याकाः बौद्ध व वैदिक दृष्टि कोण नित्तां क्यना तःगु ऋीसं खनि। थ्व नाटके न्ह्याथाय् स्वःसां जुजु मन्त्रीपिनि स्वभावं निसें कयाः गुरु पुरोहित, खड्गी, घ्यःलातयगु स्वभाव तक नं कवाला स्वयाः यथार्थ रूपं चित्रण यानाः क्यना तःगु दु। हानं थः छम्ह जुजु जुया नं जुजुपिसं लिफः न्ह्यफः मस्वसेः छकलं तं पिकाय् योगु स्वभावयात नं शिकार वंपिं राजकुमारपिं सना च्वंबले मन्त्री नापं वनाः स्वःमवं धकाः तमं प्रजातयत न्हाय् ध्यनेगु आज्ञा बीका तःगु व थः छम्ह गोरखा भाषा भाषी जुया नं नेपाल भाषां थज्याःगु पूर्णाङ्की नाटक च्वया नं थःगु भाषाया उन्नति यायत मेपिनि भाषा प्रति उदारता नं दयमाः धया थें प्रत्येक मे थःगु नांया उल्लेख यानाः क्यना तःगु दु।

क्कीसनं छपु मे द्विजवर वेदानन्दयागु नं दुथ्याका तःगु दु। गुलि उदारता थ्व। हानं साहित्यिकता जक मखु संगीत व शिल्पकलाया ज्ञान नं थुकी यक क्वया तःगु दु— थाय् थासे अनेक राग रागिनीया नापं अनेक तालया उल्लेख यानाः अथे हे लुँकःमि, सिँकःमि, दँकःमि, ल्वहँकःमितयत पुरस्कार जक बियाः मखु कलाकारपिनि म्हुतुं

"ओने नुयो सरसन राजाया सभास
थओ थओ सोप क्यसे धनी खुशि याय"

व

"नुगल ज्याभल जोसे ओने हुतासन।"

धकाः कलायात कल्पना प्रधान याकाः क्यना तःगु दु। मेगु मिजं व मिसाया वासनाजनित मनस्थिति गुलि दुग्येक क्यना तःगु दु, व खँ बाम्हा वने धुंकुम्ह महारथ राजाया म्हुतुं हे न्यनादिसँ—

"सुन्दरी ङेङ छुन रसया खँ ल्हाय जिन
छुन रूप भिन खस्य विकल जि प्राण
हे सुन्दरी, ङङ जि वचन।
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन ल्हाल
कामया मि छेन छुन तोलति गुमान॥"

उकियात महादेवी रानीं छु धकाः लिसः बिल व नं न्यनादिसँ—

“वैस बच्छि वन सदान उथें मधु
सुखुली स्वान उथे न्यन
रस जि दक्व वन रंग जि मदनि
थुलिसिसे क्षमा याओ ।
जिके माया तसे ङे ङो जि विनति ॥”

थुकथं जुजु राजेन्द्र विक्रम शाहदेवजुया गुण-गरिमाया शुक्ष्मता स्वय् दुगु थ्व नाटक आः श्री जुजु श्री ५ महेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवजुया पाले पिकाय् दुगु नं राष्ट्रीय संस्कृति प्रेमी वसपोलया कवि हृदय लय्ताय्केगु ज्या मध्ये छगू महान ज्या जूवल थ्व अत्यन्त लुइनापुगु खँ खः ।

अन्ते थ्व नाटकया विषये पासा सत्यमोहन जोशीजुं “मल्ल शाह कालया मे” सफूया लिधंसाय् च्वया दीगु खँ छत्वाः न्ह्यचीकाः जिगु थ्व ‘छत्वाः खँ’ कवाय्के—

“थ्व वंगु चतुर्थ विश्वबौद्ध सम्मेलनया सांस्कृतिक कार्य-क्रम अन्तर्गत व जनवादी चीनया प्रधानमन्त्री श्री चाउ एन लाई स्वागत समितिया सांस्कृतिक कार्यक्रम अन्तर्गत नासः खलकं प्रदर्शन याःगु ‘महासत्व’ नाटकयात छप्वाः म्हुतुं सकसिनं प्रशंसा यात । थ्व नाटक जुजु राजेन्द्र बिक्रम शाहदेवं च्वया बिज्याःगु खः । थ्व नाटकयागु शैली ठाँट बिलकुल प्राचीन नेपालपनायागु । थ्व हे नाटकया छगू मात्र ल्यना च्वंगु

महासत्वो पाख्यान

श्रीमती धनमाया उपासिकाया लुमन्ति
जन्म, ने० सं० १०२६ चिल्ला गा–८,
दिवगत, ने० सं० १०८७, चउला थ्व–३,

पुलांगु सफू सफू थुवाःया पाखें ध्यबाया लोभे विदेशीतय्‌गु ल्हाती लाःबनेत पाय्‌छि ज्वी थुंकुगु जुया च्वन। थ्व खँ सीवं मानदास तुलाधरजुं थःगु देशया साहित्य सुरक्षित याये निम्ति आपालं प्रयत्न यानाः सफू थुवाःयात धाक ध्यबा पुला व नाटक थःगु ल्हाती हःगु जुल। यदि उगु बखते व 'महासत्व' नाटक सफू सं विदेशीतय्‌गु ल्हाती लाःवंगु जूसा नेपाल भाषा साहित्यया धुकू कोथां छगः तःगोगु मणि तनिगु खः अथवा मेगु अर्थे म्हीगु देशया राष्ट्रिय संस्कृती छगू तःधंगु चति ज्वीगु खः।"

ह्यानं वय्‌कलं धया दीगु दु— "जित ला पूर्ण विश्वास दु— गुखुन्हु तुलाधरजुं 'महासत्व' नाटक सफू प्रकाशन यानादी, अले व पुलांगु सफुलिं १०० सच्छिगू न्हूगु मौलिक नाटक सफू प्रकाशन याःगुया ग्यसु ज्वनि।"

हः, थज्याःगु महान् कलाकृतियात पाजु मानदासं थः मदुम्ह श्रीमती, जिमि मलेजु धनमायाया नामं पिकयाः थ्व कृतियात म्हं च्वछाया बिया दीगु दु।

ने० सं० १०८७ साल

गुंपुन्ही।

—चित्तधर 'हृदय'

नृत्यनाथाय नमः

" महासत्व "

अङ्क १

(थन नन्दि म्ये, राग मालश्री, ताल लं)

जय नमः नाट्येश्वर अनाथया विनति ज्ञाओ ॥ ध्रु ॥

जय नमः पद्मासने दरसन बिइने
ऋद्धि सिद्धि फल छिन बिओ ॥ १ ॥

नन्दि भृङ्गि निम्ह तसे अतिन छि शोभा जुसे
सरसन प्याखन छुयाओ ॥ २ ॥

राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन ल्हाक
न्हिन्हिछिया छिकेतु भाओ ॥ ३ ॥ जय नमः

(थन महारथ राजा, महादेवी रानी, पुत्र ३ महाप्रणाद, महादेव, महासत्व मन्त्री, महाशंख कोटवार ध्वते प्रवेश म्ये)

राग भुपालि, ताल चो।

महारथ राजा थनि जुल परवेश
परिजन सहितन अतिन सुवेश ॥ १ ॥
नीति विवेकस रत धरमया सार
राजेन्द्र बिक्रम शाहदेवन ल्हाल ॥ २ ॥

(दयुत महारथ)— प्रिय महादेवी, पुत्र महाप्रणाद, महादेव, महासत्व, महासत्य मन्त्री, महाचंख कोतवाल आओ भिभिस थन खचि विश्राम याय्नुयो।

सर्व— हे महाराज महारथ ! द जिओखे, विश्राम यासे बिज्या हुने।

(थन राजादि सर्व विश्राम)

महारथ— हे प्रिय महादेवी, पुत्र महाप्रणाद, महादेव, महासत्व, महासत्य मन्त्री, महाचंख कोटवार ! आओ जिन थव महिमा खँ छहुति ल्हाय, ङेङ।

सर्व— हे महाराज महारथ ! द जिओखे, आज्ञा दसे बिज्या हुने।

(थन महारथया महिमा श्लोक)

महारथ— *महारथ नाम राजा प्रजा पालनस तत्परं*
नृत्य भूमिस रसनं प्रवेश जुया जि थनि।
हे प्रिय महादेवी, पुत्र महाप्रणाद, महादेव, महासत्व, महासत्य मन्त्री, महाचंख कोतवाल ! थथिङम्ह महारथ नाम राजा जि।

सर्व— हे महाराज महारथ ! छलपोलसेन सत्य आज्ञा दसे बिज्याक।

महादेवी— हे प्राणनाथ ! आओ जिन थओ महिमा खँ छहुति विनति याय, छसे बिज्याहुने ।

महारथ— हे प्रिय महादेवी ! छन ल्हाओ।

(थन महादेवी महिमा श्लोक)

महादेवी— *महादेवी नाम रान , पतिव्रता जि जुया अति*
रसन नृत्य भूमिस प्रवेश ओया जि थनि।
हे प्राणनाथ ! थथिङम्ह छलपोलया अति प्राण पियारि महादेवी नाम रानी जि।

महारथ— हे प्रिय महादेवी ! छन सत्यथे ल्हाक।

महाप्रणाद— हे बुबाजु ! आओ जिन थओ महिमा खँ छहुति विनति याय, छसे बिज्याहुने।

महारथ— हे पुत्र महाप्रणाद ! छन ल्हाओ।

(थन महाप्रणादया महिमा श्लोक)

महाप्रणाद— *महाप्रणाद नाम जि राजनीति सया अति*
प्रवेशं रंग भूमिस ओया जि मन हर्षन।
हे बुबाजु ! थथिङम्ह छलपोलया अति पियारा पुत्र महाप्रणाद नाम राजकुमार जि।

महारथ— हे पुत्र महाप्रणाद ! छन सत्य थे ल्हाक।

महादेव— हे बुबाजु ! जिन थव महिमा खँ छहुति बिनति याय छसे बिज्याहुने ।

महारथ— हे पुत्र महादेव ! छन ल्हाओ ।

(थन महादेवया महिमा श्लोक)

महादेव— *महादेव नाम दं जि धनुक विद्या सिया अति*
प्रवेश नृत्यया छेस जुया जि मन हर्षन ।

हे बुबाजु ! थथिङ्यम्ह छलपोलया अति पियारा पुत्र महादेव नाम जि ।

महारथ— हे पुत्र महादेव ! छन सत्य थे ल्हाक ।

महासत्व — हे बुबाजु ! आओ जिन थव महिमा खँ छहुति बिनति याय, छसे बिज्या हुने ।

महारथ— हे पुत्र महासत्व ! छन ल्हाओ ।

(थन महासत्व महिमा श्लोक)

महासत्व— *महासत्व नाम वीर गुण विद्या सया अति*
रसन नटया छेस प्रवेश जुया हर्षन ।

हे बुबाजु ! थथिङम्ह अति पियारा पुत्र महासत्व नाम राजकुमार जि ।

महारथ— हे पुत्र महासत्व छन सत्य थे ल्हाक ।

मन्त्री— हे महाराज महारथ ! जिन थव महिमा खँ छहुति बिनति याय छसे बिज्याहुने ।

महारथ — हे महासत्य मन्त्री ! छन ल्हाओ ।

(थन मन्त्रीया महिमा श्लोक)

मन्त्री— *महासत्य नाम मन्त्री राजनीतिस तत्पर*
रंग भूमिस अति हर्ष प्रवेश मिनक जुया ।

हे महाराज महारथ ! थथिङम्ह छलपोलया मन्त्री महासत्य नाम मन्त्री जि ।

महारथ— हे मन्त्री महासत्य ! छन सत्य थे ल्हाक ।

(थन कोतवार दं)

कोतवार— हे महाराज महारथ ! आओ जिन थओ महिमा खँ छहुति बिनति याय छसे बिज्याहुने ।

महारथ— हे महाचंख कोतवार ! छन ल्हाओ ।

(कोतवारया महिमा श्लोक)

कोतवार— *महाचंख नाम वीर कोतवार महाबलि*
मनस हर्ष याङाओ प्रवेश रंग भूमिस ।

हे महाराज महारथ ! थथिङम्ह छलपोलया द्वार-पार महाचंख नाम कोतवार जि ।

महारथ— हे महाचंख कोतवार ! छन सत्य थे ल्हाक ।

(थन कोतवार बिश्राम)

महारथ— हे प्रिय महादेवी ! पुत्र महाप्रणाद ! महादेव ! महासत्व ! महासत्य मन्त्री ! महाचंख कोतवार ! आओ भिंभिंस थओ राज्य कपिलापुर नगरस ओने नुयो ।

सर्व— हे महाराज महारथ ! द जिवखे बिज्याहुने ।

(थन महारथ राजादि सर्व थओ राज्य ओनेया म्ये)

राग काफि ॥ अ ॥

महारथ— *प्रिय ! नुयो ओने मानि थओ कपिलापुर*
घरम मतोलते माल !
ओने नु थनि मन हरष तसे आओ ॥ १ ॥
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन ल्हाल
लोकया हित सोयमाल ॥ २ ॥

(अकोन भाषा, दबुयागुलि द्वि कोने)

सर्व— हे महाराज महारथ ! ननानं बिज्याहुने ।

महारथ— हे प्रिय महादेवी ! पुत्र महाप्रसाद ! महादेव ! महासत्व ! महासत्य मन्त्री ! महाचंख कोतवार ! अवश्य ओने नुयो ।

लु २

(थन अपसरा प्रवेश । म्ये ।)

राग पथमंजलि, ख ।

सुकेशी सुन्दरी अति जुल परवेश
चित्रसेना तिलोतमा निम्ह निखे काक ॥ १ ॥

मटया भुवनस जतिन सुवेशं
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन ल्हाक ॥ २ ॥

सुकेशी— हे केहेंजु चित्रसेना, तिलोतमा ! आओ कि कि थन खछि विश्राम यायनुयो ।

(दथुस सुकेशी)

हे केहेंजु चित्रसेना, तिलोतमा ! आओ जिन थओ महिमा खँ छहुति ल्हाय, ङ्ङ !

[illegible]— हे ततातु सुकेशी ! द जिओले, आज्ञा दसे बिज्याहुने ।

(थन सुकेशीया महिमा श्लोक)

सुकेशी— *सुकेशी सुन्दरी नाम स्वर्गस जिति ग्यंम्ह मदु*
देवलोक पनिसेन स्वय थओ अतिभनं ।
हे केहेंजु चित्रसेना, तिलोतमा ! थथिङ अति सुन्दरी स्वर्गया अपसरा सुकेशी नाम जि ।

[illegible] हे ततातु सुकेशी ! छलपोलसेन सत्यथे आज्ञा दसे बिज्याक ।

चित्रसेना— हे ततातु सुकेशी ! आओ जिन थओ महिमा खँ छहुति विनति याय, ङसे बिज्याहुने ।

सुकेशी— हे केहेंजु चित्रसेना ! छन ल्हाओ ।

(थन चित्रसेनाया महिमा श्लोक)

चित्रसेना— *चित्रसेना अति रमणी ख्वाल जि चन्द्रमा ज*
मिखा बान अति भिङ जि जोलं मदु सुं मिसा

हे तताजु सुकेशी ! थथिङ छलपोलया केहेंजु अ
सुन्दरी चित्रसेना नाम जि ।

सुकेशी— हे केहेंजु चित्रसेना ! छन खथ्रोथे ल्हाक ।

तिलोतमा— हे तताजु सुकेशी ! जिन थथो महिमा खँ छहु
बिनति याय ज्से बिज्याहुने ।

सुकेशी— हे केहेंजु तिलोतमा ! छन ल्हाओ ।

(थन तिलोतमाया महिमा श्लोक)

तिलोतमा— *तिलोतमा नाम दं जि रस रंग सया अ*
म्हया बान अति भिङ मिसास जिति ग्यंम्ह मदु

हे तताजु सुकेशी ! थथिङम्ह छलपोलया केहें
तिलोतमा नाम जि ।

सुकेशी— हे केहेंजु ! छन खवथे ल्हाक । हे केहेंजु चित्रसेन
तिलोतमा । आओ झिझिसेन गंगा स्नान याङा
शंखेश्वर महादेवया पूजा याङाओ देवराज इन्द्र
थास नृत्य यायत ओने नुयो ।

उभौ— हे तताजु सुकेशी ! द जिओखे बिज्याहुने ।

(थन अप्सरापि गंगा स्नान यातथों) अप्सरा निसार म्ये ।

राग कोला, ताल, ग ।

नुयो ओने झि झि थनि रस दङाओ
रसिकन छुले स्वय रसया खँ ल्हाय ॥ १ ॥
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन थ्व ल्हाक
मिसा जन मुङाव गुंपतं मयाक ॥ २ ॥

प्रकोण भाषा, दथुप्यंगुली द्विकोण ।

सर्व— हे तताजु सुकेशी ! ननान बिज्याहुने ।

सुकेशी— हे केहेंजु चित्रसेना, तिलोतमा ! अवश्य ओनेनुयो ।

लु ३

(थन महारथ राजादि ओ ओ न्हुप्य)

राग काफि, ताल—प्र ।

[प्रिय नुयो ओने मालि............]

(प्रकोण द्विकोण भाषा न्हापा वागुलि, दथुस महारथ)

महारथ— हे प्रिय महादेवी ! पुत्र महाप्रणाद ! महादेव !
महासत्व ! महासत्व मन्त्री ! महाचंख कोतवार !
आओ झिझिस थथो कपिलापुर नगर थेन ।
आओ थन खङि बिश्राम याङा चोने नुयो ।

मन्त्री— हे महाराज महारथ। द जिवखे विश्राम यासे बिज्याहुने।

(थन राजादि सर्व विश्राम)

महाप्रणाद— हे बुबाजु महारथ ! आओ झिझिस क्षेत्रीया लजगा अहल ओने। छलपोलसेन सिकालि प्रजा मुनकाओ बिसे बिज्याहुने।

महारथ— हे पुत्र महाप्रणाद ! द जिओखे जिन प्रजा मुनकाओ बिये। हे महाचख कोतवार !

(थन कोटवार दं)

कोतवार— हे महाराज महारथ ! सेवा छलपोल चरण स। छु आज्ञा दसे बिज्याङा ?

महारथ— हे महाचंख कोतवार ! आओ झिझिस राजकुमार पनि अहल ओने धक इच्छा यात। आआ छन महान सरताओ सिकारी प्रजापनि मुनकाओ बिओ।

कोतवार— हे महाराज अवश्य।
सकल कोत दुहाय।

——

छु ४

(थन कोट दुहाय)

कोतवार— हे चंख सिङ महानायक ! छ थन ओयमाल।

(थन महान ओके दल खि)

चंखसि— हे महाचंख कोतवार ! जिगु सेवा छु छजुं दसे दिया ?

कोतवार— हे चंखसिङ महान नायक ! छन खड्गी लोक सरताओ अहलया प्रजापनि सरताओ चोयकाओ प्रजा मुनकाओ बिओ।

चंखसि— कोतवार भाजु ! द जिओखे।

(थन कोतवार लिहाँवया विश्राम। थन महान दुहाय)

महान— हे दिलुसिङ ! चिलुसिङ ! खड्गी लोक ! छ पनि थन ओयमाल।

(थन महान खचि विश्राम। थन दिलुसिङ, बिलुसिङ, खड्गीलोक थौथौ मो,

राग भष्याहारी, ताल-चो।

ओने नुयो पासा थनि बाजन ज्वजाओ

थओ थनि खुसि याय वयेकायाव हुय ॥ १ ॥

नय त्वने मानि सरसन सुरि निओजाओ

फको फको जि नय त्वने जातया संभाव

राजेन्द्र बिक्रम शाहदेवन ल्हाक नय त्वने मानि ॥ २ ॥

(प्रकोण भाषा)

चंखसिं— हे पासा दिलु सिङ ! आओ झिझि राजकुलस ओने नुयो ।

दिलुसिङ— हे पासा बिलुसिङ ! अवश्य ओने नुयो ।

(द्विकोण)

बिलुसिङ— हे पासा दिलुसिङ ! ननानं ओने नुयो ।

दिलुसिङ— हे पासा बिलुसिङ ! अवश्य ओने नुयो ।

(थन स्वया भाव)

खड्गी— हे चंख सिंह महा भाजु ! जिपनिसया सेवा छु वजन दसेया ?

महान— हे दिलुसिङ ! बिलुसिङ ! खड्गीलोक ! आओ छपनिसेन त्वयकाओ शिकारी प्रजा मुलकाओ बियमाल ।

खड्गी— हे महा भाजु ! अवश्य ।

(थन चोयके भाव)

नो हालेगु तः शिकारी प्रजा भाजुपिं सुंन्यों मन्यों मदु । झिझिस राजकुमारपिं अहर बिज्याय इच्छा यात । अहलया जोलन शस्त्र अस्त्र धार, तलवार तीर कमान मालगु ज्वनाव सकलें तयार जुयाओ झाय माल । मझालसा भारी दण्ड कनि कुल खे ।

(थन मालक्व थाँछाओ तिपं ॥
द्विकोन हालालं ।)

—

(थन महान दं)

महान— हे कोतवार भाजु ! खड्गी लोकन शिकारी प्रजा पनि चोयकाओ बिय धुनो । आओ जिपनि ओने । बेला बिसे दिसने ।

कोतवार— हे चंखसिङ महान ! खड्गी लोकयात थ्व खर्चं जोना हुनि ।

(थन खर्च बिये भाव । खर्चं काया भाव । महान खड्गी ओन, लिपिं धुनल वनेखि । थन तारसिङ, मानसिङ, ध्यानसिङ, चम्पासिङ प्रजा वबल वतिपं । दथुस स्वोय भाव)

प्रजालोक— हे महाराज, महारानी सेवा छलपोलया चरणस ।

महारथ— हे प्रजालोक ! थन्त ओयाओ चोङ ।

प्रजा— हे महाराज ! द जिओखे ।

(प्रजा विश्राम)

महारथ— हे महासत्य मन्त्री ।

(मन्त्री दं)

मन्त्री— हे महाराज महारथ ! सेवा छलपोलया चरणस । छु आज्ञा दसे बिज्याङा ?

महारथ— हे महासत्य मन्त्री ! आओ छन अहलया सामाग्री तयार याङाओ हकिओ ।

मन्त्री— हे महाराज महारथ ! द जिओखे, जिन तयार याय ।

(थन सामाग्री हकु भाव)

मन्त्री— हे महाराज महारथ ! थ्व सामाग्री हयधुन, कासे बिज्याहुने ।

महारथ— हे मन्त्री, अवश्य ।

महाप्रणाद— हे भ्रातृ महादेव, महासत्व, महासत्य मन्त्री !

(प्रजापि दं ।)

हे बुबाजु महारथ ! माम महादेवी ! आओ जि पनि अहल ओने, सेवा छलपोल चरणस ।

महारथ— हे पुत्र महाप्रणाद ! महादेव ! महासत्व ! महासत्य मन्त्री अवश्य, सामाग्री ज्वका हुनि ।

महाप्रणाद— हे बुबाजु ! अवश्य ।

(थन सामाग्री बिया भाव, थन राजकुमार आदि दुहाय)

महाप्रणाद— हे भ्रातृ महादेव, महासत्व, महासत्य मन्त्री, प्रजालोक ! आओ झिझि अहल म्हितल ओने नुयो ।

सर्व— हे महाराज ! द जिओखे बिज्याहुनि ।

(थन अहल वन म्ये,)

राग-सोरथ, ताल ख ।

ओने नुयो हरषन अहल म्हिते अन
तीर कमान जोसे आओ ।
तितक, गुफा, चला पजाव हय सोय
अनेग जतन याकाओ ॥ १ ॥

थास थास थिके याय वन चवव सोय
खिचान कितकाव स्याय ।
श्री राजेन्द्र विक्रम शाहन
थमन सुवचन व्हाल ॥ २ ॥

(प्रकोग भाषा, दथुयागुलि ह्निकोण)

सर्व— बिज्याहुनि

(मन्त्री दं ।)

मन्त्री— हे महाराज महारथ ! सेवा छलपोलया चरणस छु आज्ञा दसे बिज्याडा ?

महारथ— हे महासत्य मन्त्री ! आओ छन अहलया सामाग्री तयार या ।

महाप्रणाद— हे भ्रातृ महादेवादिगण ! अवश्य ओने नुयो ।

महारथ— हे प्रिय महादेवी आदि लोक ! आओ झिझिस अन्तपुर ओने नुयो ।

सर्व— हे महाराज । द जिओखे बिज्याहुनि ।

(थन महारथदि अन्तपुर ओन म्ये, ।)

रागश्री ताल-चो ।

प्रिये । नुयो ओने मानि मेवगुलि क्षेस
अन चोने हरषन सभा दयकाओ
चोने अन्तपुरी आओ ॥ १ ॥
गुणिजन वसरपा च्वन अति रस
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन व्हाल ॥ २ ॥

(प्रकोण भाषा, दथुयागुली, द्विकोण)

सर्व-कोतवार— हे महाराज ! ननानं बिज्याहुने ।

महारथ— हे प्रिय महादेवी आदिलोक ! अवश्य ओने नुयो ।

——

लु ६

(थन महाप्रणादादि लोक अह ओओ न्हाथु म्ये)

सोरथ, ख ।

[ओने नुयो हरषन................]

(प्रकोण द्विकोण भाषा न्हापायागुली । दथुस महाप्रणादादि)

महाप्रणाद— हे भ्रातृ महादेवादिलोक ! आओ झिझिस नन्दन वनस थेन । थन खचि बिश्राम याङाच्वने नुयो ।

सर्व— हे महाराज ! द जिओखे बिश्राम यासे बिज्याहुने ।

(थन राजकुमार आदि बिश्राम, थन शिकारी प्रजा सर्व द ।)

प्रजा— हे महाराज ! आओ देवपूजा याययात जोलन बिसे बिज्याहुने ।

महाप्रणाद— हे प्रजालोक ! आओ थ्व पूजा जोलन काओ ।

प्रजा— हे महाराज ! द जिओखे ।

(थन पूजा जोलन बिय भाव, काय भाव, ब्वहाय)

[illegible]— हे पासा मानसिङ, ध्यानसिङ, चम्पासिङ ! आओ झिझिसेन थव मर्जात थे अहलया देवपूजा याय नुयो ।

[illegible]— हे पासा तानसिङ ! अवश्य पूजा याय नुयो ।

(थन प्रजानं सेतकि खिचा सलत भाव, थन खिचा ओओ ख्याल, थन प्रजान देवपूजा याय भाव, ख्याल मालको)

प्रजा— हे महाराज । आओ देवपूजा याय धुन । अहल यासे बिज्या हुने ।

महाप्रणाद— हे प्रजालोक ! अवश्य ।

(थन राजकुमारपिं दं)

महाप्रणाद— हे महादेवादि प्रजालोक ! आओ झिझिसेन थ्व नन्दन वनस अहल याय नुयो ।

सर्व— हे महाराज ! द जिओखे, अहल यासे बिज्याहुने ।

(राजकुमारपनिसेन अहल याक म्ये।)

राग-सोरथ, ताल-प्र ।

नन्दन वनस थेन अहलनि याय थन
लँपु पतिं घिरे याय झिझिसेन आओ ।
थओ थओ लजो जोसे गुँ दथुस हितुहिसे
चला गुफा पना हय सोय नुयो आओ ॥ १ ॥

म्हति म्हति जस लाय वनचल ओओ स्याय
लायबुसे दुत ब्वाय थो वनस आओ ।
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन ल्हाल, थनि
धनीम्हया वचनस मनतिओ आओ ॥ २ ॥

(थन चला ओओ थन चलान राजकुमारपिं स्वम्हं हुयक थनकु
फाक । थन मन्त्री प्रजा दक्को अन ॥ मध्य)

मन्त्री— हे तारसिंङ, मानसिंङ, ध्यानसिंङ, चम्पासिंङ, प्रजालोक ! आओ थन राजकुमारपिं जुक्को खने मदु । गन वन खस आओ फिफिसेन थास थास पतिं मालाव सोय नुयो ।

ध्यानसिङ— हे मन्त्री ! हे तारसिङ ! द जिओखे मालाव स्वय नुयो ।

(थन दिगपति मालाओ सोय भाव । मध्य)

मन्त्री— तारसिङ, मानसिङ, ध्यानसिङ, चम्पासिङ ! आओ राजकुमार पनि थन सोया सोया थास गनन मदु । आओ फिफिसेन थो वनया विहिलिस हिलाव थास थास पतिं मालाव सोय नुयो ।

सर्व— हे पासा तारसिङ ! अवश्य सोल वने नुयो ।

(थन प्रजापनिसेन राजकुमारपनि माल ओओ अन्दोस्व, म्ये ।)

राग-सिन्दुरा, ताल-ख,

महाराज पनि थनि गन वन गन चोन ।
सेवकया माया तोलताओ ।

थो वनस हितुहिसे माले मानि हतासन ।
सोय नुयो थो वनस आओ ॥ १ ॥
मनुषक गथे वने फयाथेनि माले मानि
धनियाके जुइ अपमान
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन ल्हाल थनि
गुणिकया थो खँ परिमाण ॥ २ ॥

(प्रकोण भाषा, म्हापायगुलि ॥ ढिकोए ।)

सर्व— हे पासा तारसिङ ! ननान वने नुयो ।

तारसिङ— हे पासा मानसिङ, ध्यानसिङ, चम्पासिङ। अवश्य वने नुयो ।

लु ७

(थन राजकुमारपनि चलान हुयक हओ फाक, थन चला बुको फाक । राजकुमारपिं जुको अन च्वङ । मध्ये महाप्रणाद ।)

महाप्रणाद— हे भ्रातृ महादेव ! महासत्व ! आओ फिफिस चला हुयकाव थथेङ चन्द्र सूर्यया ज्योति नापं मदु

वनान्तरस थ्यनकल हल। आओ रात्रिया समय जुल। झिझिस गन ओने। थन वास याकाव चोने नुयो।

महादेवादि— हे जेष्ठ भ्रातृ महाप्रणाद! द जिओखे थन वास याकाओ बिज्याहुने।

(थन सोम्हं विश्राम, बास याक भाव। थन भीमासुर दैत्य वज्रदन्त विक्रदन्त राचस वनस म्हितल ओओ ॥ म्ये।)

राग पहरिया, चो।

नुयो वने सेवक थनि थ्व वनया विहारनि याय रे
हरषन मनस तसे थो वनया सोभा सोसे
थन राज्य वनस हिलाव रे ॥ १ ॥
फलफुल स्वया नयमानि षटरस सवालनि काय रे
श्री जय राजेन्द्र विक्रम शाहदेव नृपतिन
सुवचन न्हाल रे ॥ २ ॥

(प्रकोण भाषा)

भीमासुर— हे सेवक वज्रदन्त! विक्रदन्त राचस! आओ झिझिस थव राज्य नन्दन वनस हिलाव बिहार याकाव सोलवने नुयो।

उभौ— हे दानवराज भीमासुर! द जिओखे बिज्याहुने।

(द्विकोण)

हे दानवराज! ननान बिज्याहुने।

भीमासुर— हे सेवक राचस! अवश्य वने नुयो!

(मध्य)

हे सेवक वज्रदन्त, विक्रदन्त राचस!
आओ झिझिस नन्दन वन थेन। आओ थ्व वनया सोभा सोय नुयो।

उभौ— हे दानवराज भीमासुर! द जिओखे सोसे बिज्याहुने।

(थन प्यदिगसं सो भाव, दैत्यादि राजकुमारपि सो भाव)

भीमासुर— हे सेवक वज्रदन्त विक्रदन्त राचस! आओ झिझिस राज्य थो वनस झिझिस माने मयासे शस्त्र अस्त्र धरल पाओ थो मनुष्य चोना चोन। सोओ आओ छ पनिसेन थो मनुष्य सोम्ह भच याओ।

उभौ— हे दानवराज भीमासुर! द जिओखे छलपोलया आज्ञाथे जि पनिसेन थो मनुष्य भच याय।

राचस— हाय! दैत्यरि हाय!

(खवस दैत्य विश्राम)

राचस— हे मनुष्य पनि! आओ दानवराज भीमासुरया आज्ञाथे जिपनि सेन छपनि सोम्ह भच याय त्यलो छपनिसेन सु सुमलपे त्यना सुमलपिओ।

(थन राजकुमारपिं दं)

महाप्रणाद— हे पापीष्ट राक्षस ! आःओ जिपनिस इश्वरी धर्म सहाय दु। छपनिसेन जिपनिस्त छु भच याय फयिओ । तिष्ठ २ ।

(थन राक्षस व राजा पनि युद्ध थाक म्ये ।)

राग-सारंग, ब्र ।

अधर्म राक्षस छन तोलति गुमान
छनत वलान कयके जिन छन जिओ काय: ॥ १ ॥
विलंव मयासे जिन नुयाओनि छोय तेल
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन ल्हाक ॥ २ ॥

राक्षस— हे मनुष्य ! आःओ जिपनिसेन छपनि सोम्ह मस्यासे नुयावनी छोयतेल । तिष्ठ तिष्ठ ।

(थन राजापनिसेन छले दुहायाव विधि खँ ल्हाक)

महाप्रणाद— हे भ्रातृ महादेव ! महासत्व ! आःओ झिझिसेन इश्वरी वन दुर्गा आराधना मयातसें थो राक्षस पनि मोचके फयिओ मखु ! इश्वरी वन दुर्गा आराधना याय नुयो ।

मौ— हे जेष्ठ भ्राता ! द जिओखे ! इश्वरी वन दुर्गा आराधना यासे बिज्याहुने ।

(थन इश्वरी वन दुर्गा आराधना याक स्तुति)

दुर्गादेवी ! छि पालिस याङा प्रणाम कोटि जि
जिपनि सोम्हसया जिव रक्षायासे बिज्याहुने ॥ १ ॥

हे इश्वरी वन दुर्गा भवानी ! भैरव सहितं थन
बिज्याङाओ जि पनिस्त रक्षा याय माल ॥ २ ॥
सेवा छलपोलया चरणस कोटि कोटि प्रणाम ।

(थन राजकुमारपनिसेन देवी आराधना याङाव चोङ भाव, थन देवी वव म्ये ।)

राग मालश्री, ख ।

देवी— भवानो जनम्हन आराधना यासे चोन
दरशन बिये जि ओनाओ कामना छगु ङने जिन ।
हित जुसे विवेकन करुणान बिय वरदान
मनोरथ पुरेयाङा बिय जि ओङाओ ॥ १ ॥
नेपाल भूमिया पति गुणिक जनया गति
हरि भगवतीस तनमन ।
श्री जय राजेन्द्र विक्रम शाहदेव नृपतिन
सुवचन ल्हाक ॥ २ ॥

(सुवेरख-प्रकोण भाषा)

भैरव— हे देवी चन्दी कुमारी ! आःओ झिझिस भक्ति जनया थास वने नुयो ।

उभौ— हे भैरव नाथ ! द जिओखे बिज्याहुने ।

(द्विकोण)

हे भैरव नाथ ! ननान बिज्याहुने ।

भैरव— हे देवी चण्डी कुमारी ! अवश्य ओने नुयो ।

(मध्ये सोय भाव)

देवी— हे भक्तिजन ! छपनिसेन भक्ति याकथें जिपनि संतुष्ट जुयाओ वय धुन । छपनिसेन धाओ !

राजकुमार— हे जगदम्बा वन दुर्गा भवानी ! भैरव सहितं ! द जिओखे किरपा छलपोलया ।

(थन स्तुति न्हापायागुलि)

हे जगदम्बा वन दुर्गा भवानी ।
भैरवादि गण सहित छलपोलया चरणस
कोटि कोटि साष्टाङ्ग प्रणाम ।
आओ छलपोल पनिसेन थो दैत्यादि राक्षसगण
वधयाङाओ जिपनि सोम्ह रक्षायासे बिज्याय माल ।
सेवा छलपोलया चरणस ।

देवी— हे भक्तिजन पनि ! द जिओखे ।

(मध्यस देवी दुहाय, जवस राजकुमारपिं दुहाय, विश्राम)

[दे]वी— हल्के रेरे ! अधम दानव ! राक्षसगण ! छ पनिस्त मोचकाओ, जि भक्तिजन पनि रक्षा याय । तिष्ठ, तिष्ठ ।

दैत्यादि— रेरे देवीगण ! छ पनिसेन जिपनिस्त जोरी याय गन फयिओ । तिष्ठ, तिष्ठ ।

(थन हिलके झाक)

भैरव— हे भैरवी ! आओ झिझिसेन थो दैत्यया गण राक्षसओ नाप युद्धयाय नुयो ।

[भैर]वी— हे भैरवनाथ ! द जिओखे ।

(थन कुमारी छले, मध्येस विश्राम)

[दै]त्य— हे वज्रदन्त ! विक्रदन्त राक्षस आओ थो भैरव भैरवीनाप युद्ध याओ !

[कुमा]री— हे दानवराज भीमासुर ! अवश्य ।

(थन दैत्य खवस विश्राम)

भैरव, भैरवी—रेरे वज्रदन्त ! विक्रदन्त ! पापिष्ट राक्षस ! आओ छपनि गनओने चाओ, तिष्ठ, तिष्ठ ।

राक्षस— रेरे भैरव, भैरवी ! आओ दानवराजया आज्ञार्थे छपनिसओ युद्ध याय, तिष्ठ, तिष्ठ ।

(थन हिसके झाक, थन राजा युद्ध, राक्षस बिसेओं, दं झाक । थन भैरव, भैरवी निम्ह विश्राम, कुमारी दं, दैत्य दं, दुहाय)

देवी— रेरे अधम दानव भीमासुर आओ छ पुरापूर्वस देवी संग्राम जुओवेलस सुम्भ, निसुम्भ दैत्य वध जुसेंली बिसे वयाओ च्वङम्ह छ, आओ थनि तिनि जि ल्हाहातिस लात । आओ छ गन ओने चाओ, तिष्ठ, तिष्ठ ।

भीमासुर— रेरे देवी ! छ स्त्रीजात जुयाओ, जिओ छु जोलि याय फयिओ तिष्ठ, तिष्ठ ।

(थन युद्ध याक म्ये, गोदा)

राग सारंग, पञ्चमा ।

देवी— ङे ङ थनि जि बचन छन थनि सिर तिक घेने

त्यल। सोआो छन अमरे खड्ग प्रहार यासे जि
थननि आहारे प्राण पिकाय।

(थन राजा युद्ध, थन दैत्य युद्ध याक, थन देवी सोम्हं विश्राम
थन कवण आदि ओन म्ये।)

राग मल्हारी, चो।

कवण, वेताल, भूत भयंकर ख्याक
छ्वास दुवात च्वने रस मुसानस वास ॥ १ ॥
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन ल्हाक
अन्ते जोसे लाहि नसे प्याखन छुयाओ ॥ २ ॥

महाप्रणाद— हे अरण्य देवी ! भैरव सहित धन्य धन्य !
छलपोलपनिसेन जि पनि सोम्ह रक्षायासे बिज्या
आओ छलपोलया चरणस पूजा याय।

देवी— हे भक्तिजन ! द जिओखे।

(थन पूजायाक भाव, स्तोत्र न्हापायागुलि)

राज कु. सोम्हं— हे जगदम्बा वन दुर्गा भवानी। भैरव सहि
सेवा छलपोलया चरणस।

देवी १— हे भक्तिजन ! छपनिस भावभक्ति खना‍ओ जिप
अति संतुष्ट जुय धुन। आओ जि पनि अन्त
र्ध्यान जुये।

राजकुमार ३—हे वन दुर्गा भवानी ! भैरव सहित सेवा छ
पोलया चरणस द जिओखे अन्तर्ध्यान जु
बिज्याहुने।

(थन देवी अन्तर्ध्यान जुयाओ म्ये,)

राग मालश्री, ताल-भ्र।

सरसन ओने थनि कपिलास पुरी मनी
थव परिजन दववो सुनकाओ चोने मानि ॥ १ ॥
धम तारा त्रिपुरा श्यामा जगतया जननी
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन ल्हाल थनि ॥ २ ॥

(थन देवी सोम्ह, ओं भाके)

महाप्रणाद— हे भ्रातृ महादेव ! महासत्व ! आओ झिझिस
इश्वरीया दयान जिओ लेन खन। थन थालसा
अनेक जिवा जन्तुया भय दु। थन चोने मजिओ।
आओ झिझिस मेवगुलि थास चोन ओने नुयो।

उभी— हे जेष्ठ भ्राता महाप्रणाद ! द जिओखे वने नुयो।

(थन राजकुमारपिं सोम्हं मेवगुली थास ओ ओ म्ये,)

राग वेहागा, परिमा।

इश्वरीया दयान जिओ लेखा चोन खन
अनेग भय दु थन मनस जि ग्याक
मेवगुली थास थनि वने नुयो चोने नु ॥ १ ॥
धर्म सहायन सोम्ह जिओ चोने खन
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन ल्हाल ॥ २ ॥

(प्रकोण भाषा दथुयागु । द्विकोन)

उभौ— हे जेष्ठ भ्राता महाप्रणाद ! ननान बिज्याहुने ।

महाप्रणाद— हे कनेष्ठ भ्रातृ महादेव ! महासत्व ! अवश्य ओने नुयो ।

इतिश्री नेपालेश्वर महाराजाधिराज श्री श्री श्री
राजेन्द्र विक्रम शाहदेव विरचितं
नमो बुद्धोपाख्यान नाम नाटक प्रथमो अङ्क ।

अथ द्वितीय दिवशे

लु १

(थन नन्दि म्ये ।)

राग राजविजय, अस्तरा ।

जय जय गणपति कारजया सिद्धि पति
धन जन बिओ बरदान भैरव मातृका
जोगिनी सहितन लितकाओ बिज्याक छि
वायु गणेश जय जय गणपति ॥ १ ॥

चरण शरण बियो करुणान जि थकाओ
दुःख दथव फुतकि सदान ।
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन रहाल
लोकसेन पुजायाक छिपाली निपास जय जय ॥ २ ॥

(थन कलुख सिङ, दुरित सिङ देवला निम्ह् प्रवेश म्ये ।)

राग प्रथमंजलि, प्र ।

कलुख सिङ, दुरित सिङ जुल परवेश
नटनाया भुवनस अतिन सुवेस ॥ १ ॥
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन ल्हाल
दोह्रि जन स्याथास करुणा मचाव ॥ २ ॥

(मध्य)

कलुख सिङ— हाँ ताँ हाँ किजा ।

दुरित सिङ—किजा कलुख सिङ ङहाँ ! आओ झिझिस थन खछि मन तयक चोने नुयो हाँ ।

(थन देवलापि निम्ह विश्राम । थन कलुख सिङ द । खि)

कलुख सिङ—हाँ ताँ हाँ किजा दुरित सिङ ङहा, जिन थव महिमा खँ ल्हाय हाँ छन ङव हाँ ।

दुरित सिङ—हाँ ताँ हाँ किजा ददा कलुख सिङ ङहाँ । छन ल्हाओ हाँ ।

(थन कलुख सिङया महिमा)

कलुख सिङ—मनस जि अतिन तहाँ कलुख सिङ नाम दं हाँ । मेवजन पनिसेन स्वाके स्याय मछाल हाँ । हाँ ताँ हाँ किजा दुरित सिङ हाँ । थथे ङम्ह अति जिकम्ह देवला कलुख सिङ नाम जि हाँ ।

दुरित सिङ—हाँ ताँ हाँ ददा कलुख सिङ हाँ । छन ल्हाक ख ख ओ हाँ ।

(थन कलुख सिङ विश्राम । थन दुरित सिङ दं ।)

हाँ ताँ हाँ ददा कलुख सिङ हाँ । जिन थव महिमा खँ ल्हाय हाँ । छन ङव हाँ ।

कलुख सिङ—हाँ ताँ हाँ किजा दुरित सिङ हाँ ! छन ल्हाव हाँ ।

(थन दुरित सिङया महिमा)

दुरित सिङ—नुगल जि अतिन जिक हाँ यओयाओ जि काया हाँ । दोही जनस्याय थासं करुणा जि मचाया हाँ । हाँ ताँ हाँ ददा कलुख सिङ हाँ । थथिङ अति जिकम्ह देवला दुरित सिङ नाम जि खव हाँ ।

कलुख सिङ—हाँ ताँ हाँ किजा दुरित सिङ हाँ । छन ल्हाना खँ खव हाँ ।

(थन दुरित सिङ विश्राम)

कलुख सिङ—हाँ ताँ हाँ किजा दुरित सिङ हाँ ! आओ झिझिस कालिका पिठस चोन ओने नुयो हाँ ।

दुरित सिङ—हाँ ताँ हाँ ददा कलुख सिङ हाँ ! आओ छन थयार्थे ओने नुयो हाँ ।

(थन देवलापनि दं । पिठस चोङओ म्ये)

राग मध्याहारि, चो ।

अय किजा दुरित सिङ ओने नुयो
हरषन कालिका पिठस चोङ व ।
पूजा ओओ लोक सोये सम्झष कायाव मये

पिचा थकि कललिनि अपालनं थाय मानि
पिठस चोङ ओने आओ ॥ १ ॥
खुसिस जालतिसे झाकाय सरसन
प्यल गोरा भूजा काय आओ।
नेपाल भूमिया पति गुणिक जनया गति
श्री राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन न्हाल।

(पिठस, प्रकोष्ठ भाषा, दुथुयागु, द्विकोन)

दुरित सिङ— हाँ ताँ हाँ ददा कसुख सिङ हाँ। अवश्य ओने नुयो हाँ।

लु २

(थन सेवक श्रहल्या प्रजापतिसेन राजकुमारपिं मालश्रो न्ह्यथुम्ये।)

राग सिन्दुरा, त्रिमाङ।

(महाराजपनि र्थान, प्रकोष्ठ द्विकोन। भाषा न्हापायागुलि।)

(मध्य)

मन्त्री— हे तार सिङ, मान सिङ, ध्यान सिङ, चम्पा सिङ! आओ झिझिसेन थो वनया बिहिलि थास थास पति मालाव सोव नुयो।

सर्व— हे पासा तारसिङ! द जिओखे मालाव सोय नुयो।

(थन प्यदिगसं माले भाव)

मन्त्री— हे तारसिङ, मानसिङ, ध्यानसिङ, चम्पा सिङ! आओ थो वनस थास थास पति सोयान राजकुमारपिं गनं मदु। छयँस लिहाँ बिज्यात छु खें। आओ झिझिस सोल वने नुयो।

सर्व— हे मन्त्री भाजु! द जिओखे वने नुयो।

(थन मन्त्री प्रजा दक्वं श्रों छविपं)

लु ३

(थन राजकुमारपिं वं। न्ह्यथुम्य।)

राग बिहाग्रा, परिमाण। इश्वरीया दयान।

प्रकोष्ठ द्विकोन भाषा न्हापायागुलि मध्य।

महाप्रणाद— हे कनिष्ठ भ्रातृ महादेव! महासत्व आओ झिझिस थन खछि विश्राम याङाव चोने नुयो।

उभौ— हे जेष्ठ भ्राता! द जिओखे विश्राम यासे बिज्याहुने।

(थन राजकुमारपि सोम्ह विश्राम)

महाप्रणाद— हे कनिष्ठ भ्रातृ महादेव ! महासत्व आओ रात्री-
या समय जुल । गन वने गन चोने, थन वास
याङाव चोने नुयो ।

उभौ— हे भ्राता महाप्रणाद ! द जिओखे वास याङा
बिज्या हुने ।

(थन वास याक भाव)

महासत्व— हे जेष्ठ भ्राता महाप्रणाद ! महादेव ! आओ थथि
वनान्तरस भिम्भिस सोम्हयां न्ह्यल ओयकाओ
चोने मज्यू । पालंपाल देने माल । छलपोल पनि
निम्ह सयन यासे बिज्या हुने । जि जाग्रत याङाओ
चोने ।

उभौ— हे कनिष्ठ भ्रातृ महासत्व ! आमथ्य याये माल
खओ । जिपनि सयन जुये छ जुक्व जाग्रतना
याङाओ चोङ ।

महासत्व— हे भ्राता ! द जिवखे ।

(थन दाजुपि निम्ह देने भाव, थन पुखुलि तथ । थन व्याघ्री
ओओ तिपं)

व्याघ्रिनि— लोक ! जि व्याघ्रिनि जात । आओ थो वनस
हिलाव सोलवने ।

(त्रिकोण)

हे लोक ! आओ जि नतान वने ।

(मध्य)

हे लोक ! आओ जिन थो पुस्करनीस सखनिं तोने ।

(थन लख तोने भाव ।)

व्याघ्रिनि— हे लोक ! आओ जि सरिरस वसास मदसे ओओ।
मुचा बुये तेन । आओ वासख ओङाओ मचानि
बुइके ।

(थन बुँ छखे ओङे भाव ।)

हे लोक ! आओ जि थव वासस थेन । आओ
मचानिं बुइके ।

(थन बुँया मचा बुओ भाव)

हे लोक ! आओ जि क्षुधान अति पीडा जुल ।
गनं ओङे मफुत । आओ जिनं थो मचा भक्ष
याये ।

(थन व्याघ्रिनिन थव मचातयत नयतुं भाव, थन महासत्व राजान
खन, सोय भाव ।)

महासत्व— हे व्याघ्रिनि ! छन थव मचा थमन गथे नय
त्यना ।

व्याघ्रिनि— हे मानव ! आओ जि क्षुधान पीडा जुल । गन
ओङे मफुत । मनसे छु याये ?

महासत्व— हे व्याघ्रिनि ! छन थो बालख नय मतेओ । बुरु

छनत जिन थओ जीव भोग बियाओ छन क्षुधा जिन सान्त याडाओ बिये ।

व्याघ्रिनि— हे मनुसे ! आमथे धारडाव जिन सत्यन थो बालख नय मखत ।

(थन वुंचा तोलते)

महासत्व— हे व्याघ्रिनि ! छन असमथ्य सत्य याडाव आओ जि दाजु निम्हस्या क्य चरणस भोक पुयाव थो-गुलि खँ वृतान्त बिनति याडाओ बेला कायाव जि सत्य सत्य न ओय थुका ।

व्याघ्रिनि— हे मनुसे ! द जिओखे हुनि !

(लिहाओ भाव)

महासत्व— हे जेष्ठ भ्राता महाप्रणाद ! महादेव ! ब्याहान जुसे बिज्याहुने ।

(थन दाजुपि दं भाव, थन घि घि सोय भाव)

हे जेष्ठ भ्राता महाप्रणाद ! महादेव ! आओ जिन खँ छगुलि बिनति याय न्यसे बिज्याहुने ।

(थन दाजुपि निम्हं दं भाव)

उभौ— हे कनिष्ठ भ्रातृ महासत्व ! छन छुधाय त्यंका धाओ !

महासत्व— हे जेष्ठ भ्राता ! आओ जिन कन्य ङ ङ ।

(थन महासत्वोक्ति ! दं द के म्ये ।)

ाग कोला, ख ।

थो धुँया मचाबुल थमन नय त्यन
थो खँस्य करुणा जि वन ।
पित्यावयारे दडान पिदल पाओ तल
जि ओजा मत्यनि थें च्वन । थो खँस्य० ॥ १ ॥
जि ओखे धुँया धास खनपास कियाओ
जि जिओ भोग बिये त्यल ।
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन व्हाक
सत्य धरम लयमाल । थो खँस्य० ॥ २ ॥

(थन म्ये भाषा)

महासत्व— हे जेष्ठ भ्राता महाप्रणाद ! महादेव ! थन व्याघ्रिनि छम्ह बयाव मचा बुयेकल । थो व्याघ्रिनिन थमन बुयेकाम्ह मचा थमन नये त्यन । थो खडाव जि अति करुणा चायाव जिन धया । हे व्याघ्रिनि ! छन बालख नयमत्ये । बरु जि जिओ छनत नकाओ छन क्षुधा शान्त याडाव जिन थो जीव भोग बिये धक विश्वास यायेधुन । आओ जिन थो व्याघ्रिनिया थास वडाव जि थो जीव भोग बिय त्यल । छलपोलपनि सैन प्रसन्न जुयाव बेला बियाव छोओ । सहस्र बिनति ।

उभौ— हे भ्रातृ महासत्व ! आम्हो जिपनिसेन कने ङ व

महासत्व— हे जेष्ठ भ्राता महाप्रणाद ! महादेव ! द जिम्हो आज्ञा दसे बिज्याहुने ।

(थन महाप्रणाद, महादेवोक्ति दण्डक म्ये)

राग बलाली, लं ।

ङेहुने जि वचन मनस तिओ छुन
धरम उपदेश ल्हाये ।
थो ज्याजा भिन मखु आतमा घातक
याङान गति छु दयिव ।
हे किजा ! थो ज्याजा मत्य छुन याये ॥ १ ॥
अनेग वेद पुराण खँ ङङान
धरम गुलि दु उपाय
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन ल्हाल
दान पुण्य थुका याये हे किजा ॥ २ ॥

(थन म्ये भाषा)

महाप्रणाद— हे किजा महासत्व ! थो व्याघ्रिनिया मचा रक्षा याङान छु प्रियोजन ? थनि थो बालख कन्हस थो व्याघ्र तवधिक जुस्यंलि थोन लखं लखं प्राणी भक्ष याइव । थथिङ हत्याहारि जात रक्षा याङाव छु धरम दइओ ? छन थो ज्या याङान छु धरम दइओ ? अनेग वेद पुराण ङेने । दान, पुण्य, जोग्य याये थुका धरम । थोल्यन अनेग धरम

उपाय दु । थो थुका धरम । थओ आतमा घात जुयान छु धरम ? थो ज्या छन यायेमते ।

महादेव— हे कनिष्ठ भ्रातृ महासत्व ! छन दाजुया आज्ञा ङे ङ । थो ज्या यायेमते ।

महासत्व— हे जेष्ठ भ्राता महाप्रणाद ! महादेव ! पर उपकार थिङ धरम मेवता छु दइव ? सत्य फुतके मजिओ आओ जि वने । थो संसार अस्थिर, छन्हुया दिनस मृत्यु जुयाव वने मानि । चोङा चोङे सं मदु । आओ जि ओने । जित गन्य मते । सहस्र बिनति ।

उभौ— हे किजा ! छन आमथ्य धायमते, सहस्र बिनति ।

(थन भोक पुयाओ मूर्छा जुयाओ चोङ भाव ।)

महासत्व— हे लोक ! आओ जि दाजुपिं निम्हसेन बेला बियुओ मखु । जि थम्हन ओङे ।

(थन महासत्व द्वोहाय)

हे लोक ! आओ जि जोगाकुल परवतस व्याघ्रिनिया चोन थास ओङे ।

(थन महासत्व कुमार योगाकुल परवतस व्याघ्रिनि चोङे थास वों म्ये ।

राग कोला, भ्र ।

ओङे जि जुल थनि व्याघ्रिनि चोन थास
थओ ह्रित दकव तोलताव बालख लखल्प्य ।

करुणा विवेकन थो जिओ भोग बिय त्यल ।
ओडे जि ॥ १ ॥

सत्य विश्वास यास्य वयजि धुनो थनि
थो सत्य फुतके मजिओ ।
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन न्हाक
संसार अस्थिर सियाओ ओडे जि ॥ २ ॥

(प्रकोण भाषा वंधुयागु, द्विकोण)

हे लोक ! आओ जि ननान ओडे ।

(महाप्रणाद, महादेव थोपनि कुक्क परिच्चेपं दुयों ।)

(व्याघ्रिनि जुत्व श्रनं । थन योगाकुल परवतस त[illegible]
थन महासत्व श्रोश्रो तिपं ।)

(प्रकोण द्विकोण भाषा न्हापायागुलि । मध्य ।)

महासत्व— हे लोक ! आओ जि योगाकुल परवतस व्याघ्रि[illegible]
चोङ थास थेङ । आओ जिन थो तिलहिल दव[illegible]
तोयाओ सिमास खाये ।

(थन महासत्व न्ह्य हायाओ तिलहिल सिमास खाय भाव ।)

हे लोक ! आओ जि थओ तिलहिल दक्व सिमा[illegible]
खाये धुन । आओ जिन श्री इश्वरीया ध्यान याये[illegible]

(थन हस्त ज्वजलपाव स्तुति याक, स्तोत्र ।)

इन्द्रादि देवता दक्वं कोटी कोटी प्रणाम जि
थुगुलि जनमया सिनं तवधङ याङा बिओ ।

हे परमेश्वर इन्द्रादि ! दश दिगपाल तारिणी सहितं छलपोलया चरणपादुकास कोटी कोटी साष्टाङ्ग प्रणाम । आओ थुगलि जनमस राजकुमार जुया मेवगुलि जनमस तवधङ कुलस जनम जुयकाओ संसारस सत्व प्राणि सकलें हित याङाव चोने फयकाओ प्रसन्न जुयेमाल । आओ जि व्याघ्रिनि याथास ओडे ।

(थन महासत्व व्याघ्रिनिया थास ओडे भाव । थन सोय भाव ।)

महासत्व— हे व्याघ्रिनि ! आओ जि वय धुन । आओ जि सर्वाङ्ग समस्त दक्व भक्ष याओ ।

व्याघ्रिनि— हे मनुसे ! जि खङा मात्रन सु मग्याक दु । छजुक्व मग्याक खङाव जि आश्चर्य चायेधुन । जिन भक्ष याये मछालसें चोङ ।

महासत्व— हे व्याघ्रिनि ! आओ सर्वाङ्गया मांस ओपिन ध्यङाव छनत भक्ष यातके ।

(थन ओपिन थओ खलपास कियाव नके भाव, नये भाव ।)

हे व्याघ्रिनि आओ जि सर्वाङ दक्व भक्ष याङाओ छङा जोजन पातक चोङ दुनि । मवनसा जि दाजुपिंसेन छ मोचकिओ ।

व्याघ्रिनि— हे मनुसे ! द जिओखे ।

(थन व्याघ्रिनिन महासत्वयात हयकाय भाव।
महासत्व सुला ओङ। सरिका जोङाव व्याघ्रिनि म्हितु भाव।
थन पुखुलिया सिसतयाव नय भाव। थन व्याघ्रिनि ओं छतिपं।
थन महाप्रणाद, महादेव पनि चपं पिश्रो पुखुलि सारिक दुश्रोंश्रो।)

महाप्रणाद — हे कनिष्ठ भ्रातृ महादेव ! श्राश्रो किजा महासत्व खने मदु। मालाव सोय नुयो।

महादेव— हे जेष्ठ भ्राता ! द जिश्रोखे नुयो।

(थन प्यदिगस माले भाव। मध्य।)

महाप्रणाद— हे कनिष्ठ भ्रातृ महादेव ! श्राश्रो थन गननं मदु। मेवगुलि थास सोल वने नुयो।

महादेव— हे जेष्ठ भ्राता ! द जिश्रोखे। सोल वने नुयो।

(थन राजकुमार महाप्रणाद, महादेव किजा मालाश्रो अन्दोल म्ये।)

राग कोला, लं।

यान सोय जिन थो मिखान जीवन मत्यका किजा
प्राण हाय हाय ॥ १ ॥
नृपतिन न्हाल सुवचन कुमनिओ चलासन
फाल मनं हाय हाय ॥ २ ॥

(प्रकोण भाषा दयुयागुलि, द्विकोन।)

महादेव— हे जेष्ठ भ्राता महाप्रणाद ! ननान बिज्याहुने !

महाप्रणाद— हे कनिष्ठ भ्रातृ महादेव ! अवश्य श्रोने नुयो।

——

(थन मानिक पुखुलि परिच्चेप पितय। थन महाप्रणाद, महादेव तिपं वं।
प्रकोण भाषा। द्विकोन भाषा न्हापा यागुलि। मध्य।)

महाप्रणाद— हे कनिष्ठ भ्रातृ महादेव ! श्राश्रो झिझिस मेवगुलि थास थेन। श्राश्रो थास थास पति मालाश्रो सोय नुयो।

महादेव— हे जेष्ठ भ्राता ! द जिश्रोखे माला सोय नुयो।

(थन प्यदगसं माले भाव, मध्य सारिक खने, थन सोय भाव।)

महाप्रणाद— हे कनिष्ठ भ्रातृ महादेव ! श्राश्रो झिझिस किजा महासत्वया अंग खश्रोथे चांङ। श्राश्रो व्यक्त यानाश्रो सोय नुयो।

महादेव— हे जेष्ठ भ्राता ! द जिश्रोखे, सोसे बिज्याहुने।

(थन प्वव्यमं हुलाव प्वपोल सोय भाव।)

महाप्रणाद— हे कनिष्ठ भ्रातृ महादेव ! श्राश्रो व्याघ्रिनिन भच्च याय धुनकाश्रो श्रोन थो कंलाय, थो तिलहिल झिझिस किजा महासत्वश्रा अंग निश्चयन खश्रो। श्राश्रो झिझिस माम बबु याके छु धाय। झिझिस गध्य जुयु। थो किजा मदयकाश्रो झिझिस प्राण गथे दृढ याङाश्रो चोङे, हरि हरि।

(थन महाप्रणाद, महादेव निम्ह सारिकस भोक पुये भाव। थन महाप्रणाद, महादेव निम्हसयां अति विलाप म्ये ।)

राग विभास, ख ।

जि किजा गन जिओ तोलताओ
हरि हरि गन वन कुदिन जुया ॥ १ ॥

(थन खोश्रोगु दितके । भोक सुनाव मुर्छा जुयाओ चोङ भाव । थन शंखेश्वर महादेव तय । सारिक लिकाय । थन अपसरा सोम्ह गंगास स्नानयात आओ न्ह्यगु म्ये ।

राग कोला, ग ।

वने नुयो भिम्फि थनि ।

(प्रकोण द्विकोन । भाषा न्हापऱ्यागुलि । मध्य ।)

सुकेशी— हे केहेंजु पनि ! आओ भिम्फिसं शंखमती गंगाया किनारस थेन । थन खछि विश्राम याये नुयो ।

उमौ— हे तताजु सुकेशी ! द जिओखे विश्राम यासे बिज्या हुने ।

(थन अपसरा सोम्हं विश्राम)

सुकेशी— हे केहेंजु पनि ! आओ भिम्फिसेन उदवर्तन समाल याङाओ संखमती गंगास स्नान याय नुयो ।

उमौ— हे तताजु सुकेशी ! द जिओखे, स्नान यासे बिज्या हुने ।

(थन सोम्ह दं । थन स्नान याक जल विहार म्ये ।)

राग बसन्त, प्र ।

नस्वाक कोलन चिकन तयाओ बुये मनि
समाल याङाव संखमती किनारास
वसत तयायो गंगास स्नाननि याये हे
नाना स्वान माल छास्य सिव पूजा याय ॥ १ ॥
सेओन्ती चमेली वेलि वेलि राजवेलि
भिङ भिङ स्वान थोयाओ
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन ल्हाल
मनोरथ पुरन याये हे ॥ नाना स्वान ॥ २ ॥

(थन अपसरान संखमती स्नाव याये धुनकाओ, संखमती तीरस खेश्वर महादेव पूजा याय भाव । स्तोत्र ।)

शंखेश्वर महादेव भोक पुयाव चरण निपासं
मनोवाञ्छा पुरेयाङा बियेमाल छिन सदान ।

(थन अपसरा लिहाये । जवस भोलन चोने । थन अपसरान महाप्रणादपि खन्य, सोय भाव । राजापिसन छु मथासे चोन ।)

सुकेशी— हे केहेंजु पनि ! आओ अति सुन्दर पुरुष निम्ह सेन छु मथासे मूर्छा जुयाव चोन । आओ भिम्फिसेन थ सखोदक सीतल निर्मल गंगा जल अभिषेक बियाओ मूर्छा शान्ति याङाव बिये नुयो ।

उमौ— हे तताजु सुकेशी ! द जिओखे ।

(थन अपसरान अभिषेक बिये भाव । संगीत)

तात्थैया ट्ग, ट्ग, थैया ताथैया ताथैया तक थता
कत्ता कत्ता थैयाता ।

(लखं लुये । थन राजा पनि मूर्छा सान्त जुयाम्रो सोय भाव ।)

महाप्रणाद— हे कनिष्ठ भ्रात् महादेव ! आओ थन झिझिस आकाशवाणी अ त सुन्दरी अपसरान अति सीतल जलधारान अभिषेक बियाओ झिझिस चैतन्य दयकल सोओ ।

(थन आकासस सोक भाव ।)

सुकेशी— हे सुन्दर मनुष्य पनि । आमो थास अनेग जीवा जन्तुया भय दु । आमकन चोने मते । अम बन वाहिरस चोन हुनि ।

(थन अपसरया हुङ दुहाय भाव ।)

सुकेशी— हे केहेंजु चित्रसेना ! तिलोत्तमा ! आओ झिझिस देवराज इन्द्रया थास नृत्य यायत ओने नुयो ।

उभौ— हे तताजु सुकेशी ! द जिओखे ओने नुयो ।

(थन अपसरा पनि ओङ । आनन्द पैसार स्ये ।

राग तोरि, प्र ।

नुयो वने केहें पनि देओया समास थनि
स्वरग भुवन सोसे चोङ नुयो आओ ।
तिसा वसतन तिसे थास थास लोयकाओ
भिनक समाल यासे ओने नुयो आओ ॥ १ ॥

म्हति म्हति सरसन थव थव गुण व्हाय
थिथि ख्वाल सोसे न्हिले रसिकन आओ
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन व्हाल थनि
प्याखन हुयाओ केस ओने नुयो आओ ॥ २ ॥

(प्रकोश भाषा दयुयागुलि । द्विकोन ।)

उभौ— हे तताजु सुकेशी ! ननानं बिज्याहुने ।

सुकेशी— हे केहेंजु पनि ! अवश्य ओने नुयो ।

महाप्रणाद— हे कनिष्ठ भ्रात् महादेव ! आओ झिझिस अप-सरापनि आकाशवाणी जुयाओ थन चोनेमते धावथें थो वनया पिनेस चोने नुयो ।

महादेव— हे जेष्ठ भ्राता महाप्रणाद ! द जिओखे बिज्या हुनि ।

(थन महाप्रणाद, महादेव ओङ क्ने ।)

राग विहांगरा, चो ।

सोम्ह फुकि रसतासे अहुल म्हितल वया
म्हेलस म्हङाथें किजा फुत ।
बालखस लुकुंछिसे वुयाव जुया जिन
जीवन मत्यङन किजा फुत ।
हरि हरि मभालपा थथे जि दुःख जुल ॥ १ ॥

मलुमने मछु जिन मिखा फुसी चोन थेन
हाय हाय किजा । गन ला······
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन थो खँ ल्हाल
धैरज फववों थमन याये हरि हरि ॥ २ ॥

(प्रकोण भाषा, दथुयागुलि, द्विकोन ।)

महादेव— हे जेष्ठ भ्राता महाप्रणाद ! ननानं बिज्याहुने ।

महाप्रणाद— हे कनिष्ठ भ्रातृ महादेव ! अवश्य ओने नुयो ।

——

लु ५

(थन महादेव पुखुलि लिकाये । थन महारथ राजा आदि अन्तपुर ओं हुथु म्ये ।)

राग श्री, चो ।

प्रिय ! नुयो वन मनि मेवगुलि थास ।

(प्रकोण भाषा, द्विकोन भाषा उं । मध्य)

महारथ— हे प्रिय महादेवी आदि लोक ! आओ झिझिस अन्तपुर थेन । थन खछि विश्राम याङाव चोने नुयो ।

सर्व— हे महाराज महारथ ! द जिओखे विश्रामयासे बिज्याहुने ।

(थन महारथ राजादि सर्व विश्राम)

महारथ— हे महाचंख कोतवाल ! आओ झिझिस राज्यया चर्चा याङाव सोल हुनि ।

कोतवाल— हे महाराज महारथ ! आज्ञा ! प्रमान !

(थन कोतवाल दं ।)

कोतवाल— हे महाराज महारथ ! सेवा छलपोलया चरणस ।

(थन कोतवाल दुहाय ।)

कोतवाल— हे लोक ! आओ थन महाराजया आज्ञाथें राज्य चर्चा यात ओने ।

(तिपं, प्रकोण भाषा, दथुयागु, द्विकोन)

हे लोक ! आओ जि ननानं ओने ।

महारथ— हे प्रिय महादेवी ! आओ जिन छन रूप सौन्दर्य खङाओ जि मन चञ्चल जुलो । आओ जिन रसया खँ छहुति ल्हाय ङ ङ ।

महादेवी— हे प्राणनाथ ! द जिओखे आज्ञादसे बिज्याहुनि ।

(थन निम्हं दं । थन महारथ राजोक्ति सिगार म्ये ।)

राग बलाली, प्र ।

सुन्दरी ङ ङ छन रसया खँ ल्हाय जिन
छन रूप भिन खस्य विकल जि प्राण
हे सुन्दरी । ङ ङ जि वचन ॥ १ ॥

राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन ल्हाल
कामया मि छेन छन तोलति गुमान, हे सुन्दरी०॥ २ ॥

(थन राजोक्ति म्ये भाषा)

महारथ— प्रिय महादेवी ! आओ छन रसिक भाव खङाओ जि अति संतुष्ट जुये धुन ।

महादेवी— हे प्राण नाथ ! आओ जि विनतिस मनतसे बिज्या हुने ।

महारथ— हे प्रिय महादेवी ! छन ल्हाओ ।

(थन महारान्युक्ति म्ये ।)

राग केदारा, चो ।

महादेवी— वैस बछि वन सदान उथें मधु ।
सुखुली स्वान उथे न्यन
रस जि दक्व वन रंग जि मदनि
थुलि सिसे क्षमा याओ ।
जिके मायातसे डे डो जि विनति ॥ १ ॥
श्री राजेन्द्र विक्रम शाहदेव नृपति
राजन ल्हाल ।
तिरि जाति मति हिन गलन थुया ज्ञान
प्रभु ! छिन दया तिओ । जिके माया० ॥ २ ॥

(थन रान्युक्ति म्ये, भाषा ।)

महादेवी— हे प्राण नाथ ! आओ जि अवला स्त्रीया······ गुणहिन क्षमा दयमाल ।

महारथ— हे प्रिय महादेवी ! छन रसिक भाव खङाव जि अति संतुष्ट जुय धुन । आओ आनन्दन विश्राम याङाव चोने नुयो ।

महादेवी— हे प्राणनाथ ! द जिओखे । विश्राम यासे बिज्या हुने ।

(थन निद्रा विश्राम । थन कोतवाल राज्यया चर्चा याङाव म्ये)

राग छयारात, ख ।

कोतवाल— राजाया सभास ओने मुजरानी याये मनि
धनिम्हया सेवा यायमाल ।
आहारे प्रतिपाल याये ॥ १ ॥
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन थो खं ल्हाल
धनिम्हया वचन डने माल ॥ २ ॥

(प्रकोण)

हे लोक ! आओ जि राजाया मुजरा यात ओने ।

(द्विकोन)

हे लोक ! आओ जि ननान ओडे ।

(मध्ये सोय भाव)

कोतवाल— हे महाराज ! महारानी ! सेवा छलपोलया चरणस छलपोलया आज्ञाथे राज्यया चर्चा याङा ओये धुन ।

महारथ— हे महा ····· कोतवाल द जिओखे दुहाया ओ चोङ ।

कोतवाल— हे महाराज महारथ ! द जिओखे ।

(थन कोतवाल विश्राम)

महारथ— हे प्रिय महादेवी आदि लोक ! आओ रात्री जुल। झिझिस सयन जुयाओ चोने नुयो।

सर्व— हे महाराज महारथ ! द जिओखे, सयन जुये बिज्या हुने।

(थन राजादि सर्व सयन भाव। थन महादेवी रानीन मभिन ह्वन। थन महादेवी रानी दं।)

महादेवी— हे प्राणनाथ !

(थन राजादि सर्व दं)

हे प्राण नाथ ! सेवा छलपोलया चरणस। आओ मभिङ स्वप्न जुया गुलि खँ छहुति बिनति याये, ङेस्य बिज्याहुने।

महारथ— हे प्रिय महादेवी ! छन न्ह्याओ।

महादेवी— हे प्राणनाथ ! थानिया रात्रीस झिझिस पुत्र महासत्वन जिके दु दु तोन ओल। थो बेलस जि दु दु निपां कुतिन ओल। ह्वानं भूमिकम्प जुयाओ थो कम्प जुयाओ अनेग नाना तरहन शब्द बयाओ महासत्वया बेतालि खायाओ तयि तया गुली छिलिलिन हिलाओ कुतिन ओल। छेन महासत्वया लहिङाओ तया वलखुनिम्ह सताङन दायाओ यन। थथिङ स्वप्न जिन खङा। झिझिस धारया राजकुमारपिं अहर ओङाओ चोन। थो पाप

गव्य जुल खस धक जि मनस अन्दोल जुल।

महारथ— हे प्रिय महादेवी ! आमथे जुलङाओ जिन जोतिकि बोनकल छोयाओ भिङ मभिङ बिचाल यातके। छ हतास चाय मुम्वाल।

महारथ— हे महाचंख कोतवाल !

(थन कोतवाल दं)

कोतवाल— हे महाराज महारथ ! सेवा छलपोलया चरणस छु आज्ञा दसे बिज्या हुने।

महारथ— हे महाचंख कोतवाल ! आओ छन जोतिकि बोङाओ हिओ !

कोतवाल— हे महाराज ! आज्ञा प्रमान !

(थन कोतवाल दुहाय)

कोतवाल— हे लोक ! आओ जिन महाराजया आज्ञाथे जोतिक बोन ओने।

(थन कोतवालन जोतिक बोन ओङ। तिपं। प्रकोरण भाषा, बयुयागुलि ह्विकोन)

हे लोक ! आओ जि ननान ओङे।

(थन कोतवालन जोसि बोङन हया म्ये)

राग पथमञ्जलि, चो।

रस रस ख्याल यासे ओने नुयो आओ
जोसि लजगाल याये गणिक याङाओ
कुवेला सुवेला सोसे चोङे बेपाल ॥ १ ॥

ग्रह गति विचाकन खको जुको धाओ
हेके ओ धाय मते खओ थे खँ ल्हाओ
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन ल्हाल ॥ २ ॥

(प्रकोश)

कोतवाल— हे दैवज्ञराज जोतिक ! महाराजया आज्ञाथे राज कुलस भासने ।

जोतिक— हे महाचंख कोतवाल ! द जिओखे ओने नुयो ।

(द्विकोन)

हे महाचंख कोतवाल ! आओ ननान ओने नुयो ।

कोतवाल— हे दैवज्ञराज जोतिक ! अवश्य भासने ।

(थन सोय भाव)

कोतवाल— हे महाराज ! छलपोलया आज्ञाथे दैवज्ञराज जोतिक बोनाओ हये धुन ।

जोतिक— हे महाराज महारथ ! महारानी ! सेवा छलपोलया चरणस ।

महारथ— हे दैवज्ञ राज जोतिक ! थन दुहाँ ओयाओ चोङ ।

जोतिक— हे महाराज महारथ ! द जिओखे ।

(थन जोतिक विश्राम)

महारथ— हे दैवज्ञ जोतिक ! आओ थनि ओङ रात्रीस जि पुत्र महासत्व ओयाओ मामयाके दु दु तोन बल थक म्हस्य अनेक नाना शब्द ओल । महासत्वया खायाओ तयागु बेतालि कुतिन ओल । लहिङाओ

तयाम्ह बलखुनिम्ह सताङन दायाओ थन थका रानी महादेवीया थथिङ स्वप्न जुल । राजकुमारपिं धारसा अहर ओङा थोन । थो पनि गथे जुलखे थक मनस अन्दोल जुल । आओ छन छाय सोयाओ प्रश्नस ओओथे भिङ मभिङ छन धाओ ।

जोतिक— हे महाराज महारथ ! अवश्य ।

(थन जोतिकन ग्रह कुण्डल नि बोयाओ छाय सोय भाव)

जोतिक— हे महाराज महारथ ! आओ छलपोलया आज्ञाथे मास, तिथि, नक्षत्र, जोग, रासि थोते पञ्चाङ बोयाओ सोय धुन । आओ छलपोलया छ्यंस मुक्ति मवङम्ह प्रेतया दोषन अनेग शब्द ओल । थव दु दु कुतुबङ थक स्वप्न जुओगुलि मभिङ, अहल बिज्याकपिं राजकुमारपि धारसा छम्हजा गथ्यखं जुयेफओ । थो समाचार प्यन्हु थिओ-यिओ थुका । थथिन प्रश्न ओल छलपोल हथास चास्य बिज्याये मते ।

महारथ— हे दैवज्ञ राज जोतिक ! द जिओखे, थो दक्षिणा काओ ।

जोतिक— हे महाराज ! द जिओखे ।

(थन दक्षिणा काय भाव । थन जोतिक दं ।)

जोतिक— हे महाराज महारथ ! सेवा छलपोलया चरणस आओ जि ओने ।

महारथ— हे दैवज्ञ राज जोतिक ! द जिओखे हुनि ।

(थन जोतिक दुहाय)

जोतिक— हे लोक ! आओ जि थव छेँस ओने ।

(थन जोतिक थव छेँ ओङ म्ये)

राग रामकलि, ख ।

जातक चोयाओ जिन प्रतिपाल यायमनि
जोतिकया ऌजोगार तोसन नेपाल
हरषन ओने थनि थव छेँस आओ ॥ १ ॥
नेपालया भूमिया धनी, गुणिक जनया मणि
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन ल्हाल ॥ २ ॥

(प्रकोण भाषा न्हापा दथुयागुलि ह्विकोन)

हे लोक ! आओ जि ननान ओने ।

(थन मन्त्री प्रजा ओओ । तिर्प, प्रकोण भाषा न्हापायागुलि, दथुस सोय भाव)

मन्त्री प्रजादि सव–हे महाराज महारथ ! महारानी ! सेवा छलपोलया चरणस ।

महारथ— हे मन्त्री ! ओय धुनला । दुहाँ ओयाओ चोङ ।

सर्व— हे महाराज ! द जिओखे ।

(मन्त्री राजाया थास विश्राम, प्रजा छले विश्राम)

महारथ— हे महासत्य मन्त्री ! छ पनिस नार्प राजकुमारपि मदु, गथे खओ ?

मन्त्री— हे महाराज महारथ ! अहलवना थास राजकुमार सोम्ह चरान हुयकल यन, सोया सोया थास

मदयाओ छेँस लिहां बिज्यात ज्यू धका सोल ओया ।

महारथ— हे महासत्य मन्त्री ! आमथे जुसेंली पुनर्वार ओङाओ माला हयमाल ।

(थन मन्त्री दं)

मन्त्री— हे महाराज महारथ ! छलपोलया आज्ञाथे पुनर्वार जिन माल ओने, सेवा छलपोलया चरणस ।

महारथ— हे महासत्य मन्त्री ! झिझिस तवेलास चोनम्ह सल गयाओ हुनि ।

मन्त्री— हे महाराज ! द जिओखे ।

(थन तवेलास सल काये भाव)

मन्त्री— हे लोक ! आओ महाराजया आज्ञाथें थो सल गयाओ राजकुमारपि माल ओने ।

(थन सल गयाओ राजकुमारपि माल ओङ म्ये ।)

राग बलालि, चो ।

धनिम्हया हुकुमं ओनेमाल हुत्तासन
मफु धका लिचिले मजिओ
राजा पनि माल ओने आओ ॥ १ ॥
लुयकाओ हय थनि जसथम काय
राजेन्द्र विक्रम शाहदेव नृपतिन सुवचन ल्हाल ॥ २ ॥

(प्रकोण भाषा, दथुयागुलि, ह्विकोन ।)

हे लोक ! आओ जि ननान ओने ।

(थन महाराज महारथ तमचाओ भाव)

महारथ— हे महाचंख कोतवाल !

(थन कोतवाल दं ।

कोतवाल— हे महाराज महारथ ! सेवा छलपोलया चरणस, छु आज्ञा दसे बिज्याङा ?

महारथ— हे महाचंख कोतवाल ! राजकुमारपिं तन छेंस ओल ज्यू धक सोल ओल मदया हनं मन्त्रीन माल आन । मन्त्री जुको ओङगु सोयाओ थथमन मओङेसे चोङम्ह थोपिं द्रोही प्रजापनिस्तं न्हास ध्यन कल छो ।

कोतवाल— हे महाराज ! आज्ञा प्रमान ।

(थन कोतवाल कुनस चोनाओ देवला सलते भाव)

कोतवाल— हे कलुख सिङ ! दुरित सिङ ! देवला पनि [illegible] पनि थन ओय माल ।

(थन देवला ओओ फाक मध्य)

देवला— हाँ ताँ हाँ कोतवाल भाजु ! हाँ सेवा हाँ ।

कोतवाल— हे कलुख सिङ ! दुरित सिङ देवपनि ! महाराजया आज्ञायँ थो प्रजापनिस्त न्हास ध्यन हुनि ।

देवला— हाँ ताँ हाँ कोतवाल भाजु हाँ ! आज्ञा प्रमाण हाँ ।

(थन प्रजापनिस्त लओ ल्हानाओ बिय भाव, थन कोतवाल विश्राम)

कलुख सिङ— हाँ ताँ हाँ किजा दुरित सिङ ! हाँ, आओ महाराजया आज्ञाथे न्हास ध्यन्य नुयो हाँ ।

दुरित सिङ— हाँ ताँ हाँ ददा कलुख सिङ ! हाँ, द जिओखे ध्यने नुयो हाँ ।

(थन देवलान प्रजापिं यंकु भाव, फाक)

महारथ— हे प्रिय महादेवी आदि लोक ! आओ मन्त्रीन राजकुमारपिं माल ओङगु समाचार ङङाओ थन चोङ ।

सर्व— हे महाराज ! द जिओखे बिज्याङुने ।

(थन महारथ राजादि परिचपन दुओङ । थन देवलान प्रजापिं ज्वङाव हओ फाक, मध्य)

देवला— हाँ ताँ हाँ राजाया द्रोही जन हाँ ! आओ महाराजया आज्ञाथे न्हास ध्यने हाँ । ददा कलुख सिङ हाँ । ननान ओने नुयो हाँ ।

कलुख सिङ— हाँ ताँ हाँ किजा दुरित सिङ हाँ ! अवश्यन ओने नुयो हाँ ।

लु ६

(थन प्रजा लोकन न्हास ध्यने मते धक ख्यालन ख्वयाओ विंति याक भाव)

प्रजा— हे देवलापनि ! जिमित न्हास ध्यने मते । दोकं छदोक दाम बिये ।

(थन देवला निम्ह दुहायाम्रो थिथि साहुति याक भाव)

कलुख सिङ—हाँ ताँ हाँ किजा दुरित सिङ हाँ! दोकं छ्योलो दाम बिय धाल हाँ। गुपतनं तोलताव छोय नुयो हाँ।

दुरित सिङ— हाँ ताँ हाँ ददा कलुख सिङ हाँ! आसा आम याये ल खम्रो हाँ।

देवला २— हाँ ताँ हाँ प्रजापिं म्हार भाजुपि हाँ! दाम न्हिम्रो हाँ।

प्रजा— हे देवला पनि दाम काम्रो।

(दाम बिय भाव, दाम काय भाव)

देवला २— हाँ ताँ हाँ प्रजा म्हि म्हार भाजु पनि हाँ! थुगुलि देशस चोने मते हाँ। मेवगुलि देशस चोन हुनि हाँ।

प्रजा— हे देवलापनि! अवश्य गुस चोन ओने खोरिमा छ्यानाम्रो नल ओं।

(थन प्रजादि ओङ छतिपं)

कलुख— हाँ ताँ हाँ किजा दुरित सिङ हाँ! थन खछि मत तयक चोने नुयो हाँ।

दुरित सिङ—हाँ ताँ हाँ ददा कलुख सिङ हाँ! द जिम्रोखे।

कलुख— हाँ ताँ हाँ किजा दुरित सिङ हाँ! दाम इयो हाँ।

दुरित— हाँ ताँ हाँ ददा कलुख सिङ हाँ! इय नुयो हाँ।

(थन दाम इय भाव, थन ख्याल मालको)

कलुख— हाँ ताँ हाँ किजा दुरित सिङ हाँ। आम्रो म्हिगिल थम्रो छेंस ओने नुयो हाँ।

दुरित— हाँ ताँ हाँ ददा कलुख सिङ हाँ! द जिम्रोखे ओने नुयो हाँ।

(थन देवला ओङ शान्ति म्ये)

राग कोला, प्र।

सुथिर मखते किजा थुगुलि संसार मायामोह
तम लोभ तोलता न पार
ओने नु किजा थनि थओ छेंस आओ ॥ १ ॥
भजलपे सरसन देवी पद सार
राजेन्द्र विक्रम साहदेवन ल्हाल ॥ २ ॥

(प्रकोष्ण भाषा दथुयागुलि, द्विकोन)

दुरित सिङ—हाँ ताँ हाँ ददा कलुख सिङ हाँ! ननान ओने नुयो हाँ।

कलुख— हाँ ताँ हाँ किजा दुरित सिङ हाँ! अवश्यन ओने नुयो हाँ।

लु ७

(थन महाप्रसाद, महादेव बन बाहिरस ओम्रो ङ्हयु म्ये)

राग विहाग्रा, चो।

सोम्ह फुकि रसतासे भइल म्हितल ओया
देलेस म्हङाये किजा फुत।

वालखस कुकुंछिसे बुयाओ जुया जिन
जिवन मत्यङा किजा फुत । हरि हरि ।
मभालपाथ्य जि जुल ॥ १ ॥
मलुमने मफु जिन मिखा फुसि चोस थेङ
हाय हाय किजा गन लाय ।
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन थो खँ ल्हाल
धैरज फक्व थम्हं याय हरि हरि ॥ २ ॥

(प्रकोण भाषा न्हापायागुलि मध्य)

महाप्रणाद— हे कनिष्ठ भ्रातृ महादेव ! आओ भिमिस वनया पिनेस थेन । थन खछि विश्राम याङाओ चोङ नुयो ।

महादेव— हे जेष्ठ भ्राता महाप्रणाद ! द जिओखे विश्राम यासे बिज्याहुने ।

(थन उभौ विश्राम । थन सल गयाओ मन्त्रीन राजकुमारपि माल ओओ न्ह्यथु म्ये)

राग बङ्गालि, चो ।

थनिम्हया हुकुमनं ओने माल हुयासन ।

(प्रकोण, द्विकोन न्हापायाथे, मध्य सोय माव)

मन्त्री— हे महाराज महाप्रणाद ! महादेव ! सेवा छलपोल-या चरणस । छलपोल पनि निमिर्तिन गथिङ दुःख सियाओ माला जुया थनि तुनि जि भाग्यन नाप

लात । छेंस माम, बबाया छलपोल पनि गथे गथे जुल खस धक अन्दोल जुयाओ बिज्यात । आओ छलपोल पनि तत्कारण बिज्याहुनि ।

महाप्रणाद— हे महासत्य मन्त्री ! छु याये जि पनि सोम्ह फुकिज चोङाथास महाव्याघ्रिनि छम्ह ओयाओ मचा बुयका थओ मचा थमन नय तेन । थो वेलस महासत्व कुमारन खङाओ थो व्याघ्रिनि याके आम मचा नय मते बरु जि अङ्गया मांस ध्यङाओ नके धक थओ अङ्गया मांस ध्यङाओ नकल । अङ्ग समस्त महाव्याघ्रिनिन भक्षयात । जिपनिसेन थो ज्या याये मते धक गनान गने मजिओ । थथिङगु खङाओ जिपनिस मनस अति बिसाद जुयेकाओ चाना आओ माम, बबुया थास छु धाय गुगु धाय धक ओये मङासे मनस अन्दोल जुयकाओ चोङा । छु याये ?

मन्त्री— हे राजकुमार महाप्रणाद । महादेव ! आओ छु याये ? थओ थओ कर्मया लेखा थुगुतिन माम बबु याके बिनति याये— छलपोल पनि हतास चासे बिज्याय मते । थो सल गयाओ बिज्या हुने ।

महाप्रणाद— हे महासत्य मन्त्री ! द जिओखे ।

(थन मन्त्री सलम्हन थवहाँय, महाप्रणादयात सल गयके माव)

मन्त्री— हे महाराज महाप्रणाद ! महादेव ! आओ थओ

राज्य कपिलापुरस बिज्याहुने ।

उभौ— हे महासत्य मन्त्री ! द जिओखे नुयो ।

(थन महाप्रणादयात सल गयकाओ महादेव सहितन मन्त्री थओ राज्यस वोङाओ हओ आनन्द पैसार म्ये)

राग श्री, ख ।

राजापनि तुर थनि मनया सोहान
धनियाके जसकाय थन सुख राय ॥ १ ॥
सुदिन जि जुल थनि देवन खन
राजेन्द्र विक्रम साहदेवन ल्हाल ॥ २ ॥

(प्रकोण भाषा दयुथागुलि ढिकोन)

राजा २— हे महासत्य मन्त्रि ! ननान ओने नुयो ।

मन्त्री— हे राजकुमार महाप्रणाद ! महादेव ! अवश्य बिज्याहुने ।

इतिश्री नेपालेश्वर महाराजाधिराज श्री श्री श्री
राजेन्द्र विक्रम शाहदेव विरचित
महासत्व राजोपाख्यान नाम नाटक द्वितीय ।

अथ तृतीय दिवसे

अङ्क तृतीय

लु १

(थन नन्दि म्ये ।)

राग भैरवि, म ।

ओसे पालिस भजन याये भगवान देवया
छि भगति जनमया आशा छिन पुरेया ॥ ध्रु ॥
नमोबुद्धा भगवान छिन जि उद्धार या
धन जन वरदान बिओ प्रतिपाल या ॥ १ ॥
ल्हाकम्ह श्री वेदानन्द द्विजवर ओम्हया
दोन विक क्षमा यासे मनोरथ पुरे या ॥ २ ॥

(थन इन्द्रादि देवगण अलकालं पिहाँओ, दयुन, दयुस इन्द्र)

इन्द्र— हे शृष्टि कर्ता ब्रम्हा ! विष्णु ! देवगण ! आओ झिझिस थन खछि विश्राम याङा चोने नुयो ।

सर्व— हे देवराज इन्द्र ! द जिओखे विश्राम यासे बिज्याहुने ।

(थन इन्द्रादि सब विश्राम । थन सुकेस्यादि अपसरापनि संगीत तयाओ प्याखन ल्हुयाओ पिहाँओ म्ये)

राग तोदी प्र ।

नुयो ओने केहें पनि देवया समास थनि
स्वरग भुवन सोसे चोने नुयो आ ।
तिसा ओसतनं तिसे थास थास कोयकाओ
भिनक समाल यासे ओने नुयो आओ ॥ १ ॥
म्हति म्हति सररुन थओ थओ गुण ल्हाय
थिथि स्वाल सोसे न्ह्यले रसिकन आओ ।
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन ल्हाल थनि
प्याखन हुया क्यंसे ओने नुयो आओ ॥ २ ॥

(मध्ये सोय भाव, अपसरा सोम्ह)

हे देवराज इन्द्रादि देवगण ! छलपोलया चरणस कोटी कोटी साष्टाङ्ग प्रणाम ।

इन्द्र— हे सुकेसादि अपसरागण ! छपनिसेन नृत्य याओ।

अपसरा २— हे देवराज इन्द्र ! द जिओखे ।

(थन अपसरागण प्याखन हुयाओ म्ये)

राग इमन, ख ।

ताल मृदङ्ग थासे दपखिन, ढोलक, वसुरि
लफरि पुसे प्याखन हुयाओ रङ्ग भूमिस थनि ॥ १ ॥

राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन ल्हाल
रसिक मिखान सोसे लोक वश याये ॥ २ ॥

अपसरा ३— हे देवराज इन्द्र ! सेवा छलपोलया चरणस ।

इन्द्र— हे सुकेसादि अपसरागण ! थन दुहाँ ओयाओ चोङ ।

अपसरा ३— हे देवराज इन्द्र ! द जिओखे ।

(थन अपसरागण विश्राम)

इन्द्र— हे शृष्टिकर्ता ब्रम्हा ! विष्णु ! देवलोक ! अपसराण ! आओ फिफिस स्वरगया शोभा चर्चा याङाओ सोल ओने नुयो ।

सर्व— हे देवराज इन्द्र ! द जिओखे बिज्याहुने ।

(इन्द्र आदि सर्व दं, थ थ इन्द्रया न्ह्यओने अपसरा प्याखन हुयाओ स्वरग राज्यया शोभा सोलओं म्ये)

राग जय जमन्ति, चो ।

ओने नुयो देवगण हरष जुयाओ
थास थास शोभा सोसे मन थिर याये
स्वरग भूवन सोय रसन दङाओ ॥ १ ॥
प्यगुली दिगस सोय विचाल याङाओ
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन ल्हाल स्वरग भुवन ॥ २ ॥

(प्रकोण भाषा दथुमागुलि द्विकोन)

सर्व— हे देवराज इन्द्र ! ननान बिज्याहुने ।

इन्द्र— हे शृष्टिकर्ता ब्रम्हादि देवलोक ! अवश्य ओने नुयो ।

(थन महारथ राजादि परिचय पिम्रों)

महारथ— हे प्रिय महादेवी आदि लोक ! आओ झिझिस विश्राम याङाओ थन चोने ।

सर्व — हे महाराज ! द जिओखे बिज्याहुने ।

(थन मन्त्रीन महाप्रणाद राजकुमारयात सल गयकाओ महादेव सहित थओ राज्य चोङाओ हओ भये)

राग मालवा, ख ।

सोम्ह फुकि रसतासे अहल म्हितल ओया
किजा मदयक निम्ह ओने माल आओ ।
किजा लुमनेव थनि नुगल जि गथे तय
हुल हुल चलासन फाल ।
हरिहरि गथिङ विपति जुल आओ ॥ १ ॥

गथिङ कुदिन थनि थुलि जुयु मभालपा
करमया भोग जुक याये माल आओ ।
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन थो खँ त्हाल
बबायाके थो खँ कने माल ॥ हरि हरि ॥ २ ॥

(प्रकोण द्विकोन न्हापायागुलि । मध्ये सोय भाव)

मन्त्री— हे महाराज महारथ ! महारानी ! सेवा छलपोलया चरणस । राजकुमार पनि बोनाओ हय धुन ।

महारथ— हे महासत्य मन्त्री ! द जिओखे थन दुत बोङाओ न्हिओ ।

मन्त्री— हे महाराज ! द जिओखे । हे राजकुमार महाप्रणाद ! महादेव ! थन दुहाँ बिज्याहुने ।

उभौ— हे महासत्य मन्त्री ! द जिओखे ।

राजकुमारपिं—हे बुबाजु ! माजु ! सेवा छलपोलया चरणस ।

महारथ— हे पुत्र महाप्रणाद आदि ! थन दुहाँ ओयाओ चोङ ।

उभौ— हे बुबाजु ! द जिओखे ।

(थन सल तोलताओ नापं विश्राम)

महारथ— हे पुत्र महाप्रणाद ! छन किजा छम्ह जक दत छम्ह मदु । थो गथे जुल गथे खओ ?

महाप्रणाद —(दं) हे बुबाजु ! छु याये ! जि पनि नन्दन बनस अहल याङा थास जि पनि चलान हुयकाओ यं । मन्त्री प्रजा दक्वो छखे लात । आओ रात्री जुल धक जिपनि वासन चोङा थास महाव्याघ्रिनि छम्ह ओयाओ मचा बुयकल । थो मचा थम्हन नयत्यन । थो महासत्वन खङाओ थो व्याघ्रिनिया मचात रक्षा याये । बरु थओ अङ्गया मांस ध्यङाव नके धक धाल । थो बेलस जि पनिसेन अनेक शास्त्रया खँ कङाव गना । गनानं गने मजिओ हथिजुयाओ थो व्याघ्रिनिया थास

ओङाओ थओ अङ्गया मांस ध्यनाओ नकल।
थोतेन सर्वाङ्ग दक्व व्याघ्रिनिनं भच यात। थुगुलि
सोयाओ थथेङ दुख न लिलकाओ ओया छु याय?

(महारथ, महादेवी निम्ह दं)

महारथ— हे दैव! हाय हाय! जि पुत्र महासत्व! मदयकाओ
जि मन गथे दृढ याये हरि हरि।

(थन राजादि सर्व भोक सुक। थन महारथ राजा, महादेवी रानीया करुण विलाप, म्ये)

राग पथमंजलि।

जव खव थेसे तया काय पुत्ता फुत थनि
जि पापीया मन गय तय हरि हरि अकथनओन ॥ १ ॥
देलस म्हङाथे जुक थथेङ विपति थनि
राजेन्द्र विक्रम शाहदेव नृपतिन ल्हाल बोधजिक ॥२॥

(थन करुणा शान्ति याय)

महारथ— हे प्रिय महा आदि लोक! आओ झिझिस योगा-
कुल परवतस ओङाओ पुत्र महासत्वया अस्थि
संस्कार याङाओ थोया नामन चैत्य दयकाओ
भगवान स्थापना यायेत ओने नुयो।

सर्व— हे महाराज महारथ! द जिओखे विज्याहुने।

(थन महारथ आदि सर्व दं, थन महारथ आदि सर्व भगवान स्थापना यात ओङ, म्ये)

राग विभास, लङ।

कुलस त्वयके जिन धरम करम याय मनि
जि काय उद्धारनि याय गतिलाके मनि
भगवान देओ दयकाओ ॥ १ ॥
हित जन पनि सेन जित बोध बिसेतल थनि
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन ल्हाल थनि
भगवान देओ दयकाओ ॥ २ ॥

(प्रकोण भाषा, दथुयागुलि द्विकोन)

सर्व— हे महाराज महारथ! ननान विज्याहुने।

महारथ— हे प्रिय महादेवी आदि लोक! अवश्य ओने नुयो।

लु ३

(थन इन्द्रादि देवलोक अपसरागण सहित लितकाओ स्वरग राज्यया शोभा सोलओं न्हाथु म्ये)

राग जय जमन्ति, चो।

नुयो ओने देवगण······

(प्रकोण द्विकोन भाषा न्हापायागुलि, मध्य)

इन्द्र— हे श्रष्टिकर्ता ब्रम्हादि देव अपसरागण! आओ
झिझिस अमरावती स्वरग राज्य थेन। थन खछि
विश्राम याङाओ चोने नुयो।

सर्व— हे देवराज इन्द्र ! द जिओखे, विश्राम यासे बिज्याहुने ।

(थन इन्द्रादि देवगण सर्व विश्राम)

इन्द्र— हे शृष्टिकर्ता ब्रम्हादिदेव अपसरागण ! आओ झिझिसेन प्यंगुलि दिगसं हिलाओ स्वरग राज्यया शोभा सोय नुयो ।

सर्व— हे देवराज इन्द्र ! द जिओखे सोसे बिज्याहुने ।

(थन इन्द्रादिदेव अपसरागण सर्व दं, प्यदिगस सोय भाव । मध्य)

इन्द्र— हे शृष्टिकर्ता ब्रम्हादिदेव अपसरागण ! आओ स्वरग राज्यस हिलाओ प्यगुलि दिगस सोय धुन । आओ थन खछि विश्राम याङाव चोने नुयो ।

सर्व— हे देवराज इन्द्र ! द जिओखे, विश्राम यासे बिज्याहुने ।

(थन इन्द्रादि सर्व विश्राम)

इन्द्र— हे शृष्टिकर्ता ब्रम्हादिदेव अपसरागण ! आओ झिझिस प्यंगुलि दिगस हिलाओ स्वरग राज्यया शोभा सोय धुनकाओ मर्त्य मण्डलस कोसोया बेलस झिझिस फुलवारि उम्हान विन्द्रावनस अनेग लोक मुङाओ सुवर्णया चैत्य स्थापना याङाओ चोन । थोया जोतिन स्वरग राज्य दक्वं जाज्वल्यमान जुयक तुइयाओ चोन । थो गथे

खओ । आओ झिझिसेन मर्त्यमण्डलस ओङाओ झिझिस फुलवारी उम्हानस सोल ओने नुयो ।

सर्व— हे देवराज इन्द्र ! द जिओखे बिज्याहुने ।

(थन इन्द्रादि देव अपसरागण सर्व दं । थन इन्द्रादि देव अपसरागण सर्व फुलवारी सोल वं । आनन्द पैसार म्ये ।

राग केदार, प्र ।

ओने नुयो देवगण हरष जुयाओ
उम्हानया शोभा सोसे मन थिर याये ॥ १ ॥
भिङ भिङ स्वान थोसे म्हिते अन आओ
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन थो व्हाल ॥ २ ॥

(प्रकोण भाषा दथुयागुलि द्विकोन ।)

सर्व— हे देवराज इन्द्र ! ननान बिज्याहुने ।

इन्द्र— हे शृष्टिकर्ता ब्रम्हादिदेव अपसरागण अवश्य ओने नुयो ।

लु ४

(थन महाराज महारथ आदि भगवान स्थापना यात ओओ हुङ्गु म्ये ।)

राग बिभास, लं ।

कुलस लोयके जिन..................

(प्रकोण, द्विकोन न्हापायागुलि । मध्य ।)

महारथ— हे प्रिय महादेवी आदि लोक ! आओ झिझिस योगाकुल परवतस थेन । थन खछि विश्राम याङाओ चोने नुयो ।

सर्व— हे महाराज महारथ ! द जिओखे विश्राम यासे बिज्याहुने ।

(थन राजादि सर्व विश्राम ।)

महारथ— हे महाचंख कोतवाल !

(थन कोतवाल दं ।)

कोतवाल— हे महाराज महारथ ! सेवा छलपोलया चरणस छु आज्ञा दसे बिज्याङा ?

महारथ— हे महाचंख कोतवाल ! आओ झिझिस पुरोहित वज्राचार्य बाङाओ हिओ ।

कोतवाल— हे महाराज महारथ ! आज्ञा प्रमान ।

(थन कोतवाल न्हाहाय ।)

कोतवाल— हे लोक ! आओ महाराजया आज्ञाथे पुरोहित वज्राचार्य बोङ ओङ ।

(थन कोतवालन पुरोहित वज्राचार्य बोङ ओने तिर्प ।
प्रकोण भाषा दयुयागुलि, द्विकोन ।)

हे लोक ! आओ जिन ननान ओने ।

(थन कोतवाल पुरोहित आसुवासु दास बोङाओ हओ म्ये ।

राग श्री, चो ।

हरष मनस तसे ओने दरवार नृपति पुरोहित
जित तओ मार ॥ १ ॥
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन ल्हाल, खओथे करम
याये मन तयमाल ॥ २ ॥

(प्रकोण)

कोतवाल— पुरोहित वज्राचार्य ! आओ झिझिस महाराजया आज्ञाथें राजस बिज्याहुने ।

पुरोहित— हे महाचंख कोतवाल ! द जिओखे नुयो ।

(द्विकोण)

सर्व— हे महाचंख कोतवाल ! ननान ओने नुयो ।

कोतवाल— हे पुरोहित वज्राचार्य ! आओ बिज्याहुने ।

(मध्य, सोय भाव)

कोतवाल— हे महाराज महारथ ! सेवा छलपोलया चरणस । छलपोलया आज्ञाथे पुरोहित वज्राचार्य बोङा हय धुनो ।

महारथ— हे महाचंख कोतवाल ! द जिओखे थन बोङाओ न्हिओ ।

कोतवाल— हे महाराज ! द जिओखे ! हे पुरोहित वज्राचार्य ! महाराजया आज्ञाथें थन दुहाँ बिज्याहुने ।

वज्राचार्य— हे महाचंख कोतवाल ! द जिओखे ।

(थन दुहाँग्रोय भाव, कोतवाल विश्राम ।)

वज्राचार्य— हे महाराज महारथ ! शुभोदयम्तु २ सदां मंगल जुयमाल २ ।

महारथ— हे पुरोहित वज्राचार्य तथास्तु ! थुगु आश्रमस दुहाँ बिज्या हुने ।

वज्राचार्य — हे महाराज महारथ ! द जिओखे ।

(थन वज्राचार्य विश्राम ।)

महारथ— हे पुरोहित वज्राचार्य ! आओ जि पुत्र महासत्व अहल ओङ थास महाव्याघ्रिनि बम्ह ओयाओ मचा-बुयकाओ थओ मचा थम्हन नय तेन। थुगुलि जि पुत्र महासत्वन कङाओ थो बालख लहा याय निमित्तिन थओ अङ्गया मांस थ्यङाओ व्याघ्रिनियात नकल। थयेन सर्वाङ्ग दक्वं व्याघ्रि-निन भत्त याये धुनक। आओ अस्थि संस्कार याङाओ सुवर्णया चैत्य सोरूप भगवान स्थापना याय। छलपोलसेन मालगुलि आज्ञा दयकसे बिज्याहुने।

वज्राचार्य— हे महाराज महारथ ! आओ अमथे जुलङाओ लुकर्मि, सिकर्मि, दकर्मि, लोहकर्मि थो पनि बोन कल छोसे बिज्याहुने ।

महारथ— हे पुरोहित ! द जिओखे जिन बोनकल छोय। हे महाचंख कोतवाल ।

(थन कोतवाल दं)

कोतवाल— हे महाराज महारथ ! सेवा छलपोलया चरणस छु आज्ञादसे बिज्याहुने !

महारथ— हे महाचंख कोतवाल ! आओ लुकर्मि, सिकर्मि, दकर्मि, लोहकर्मि ! थ्व पान सकलें सलताओ न्हिओ ।

कोतवाल— हे महाराज महारथ आज्ञा प्रमाण ।

(थन कोतवाल कोनस ओङाओ कर्मिलोक लते भाव ।)

हे लुकर्मि, सिकर्मि, दकर्मि, लोहकर्मि, महारथ राजाया आज्ञाथे तत्कारण छपनि थन ओय माल ।

(थन कोतवाल कुनसं विश्राम, थन कालिगढ ओं म्ये ।)

राग आशावरी, प्र ।

ओने लुयो सरसन राजाया सभास
थओ थओ सीप क्यंसे धनी खुशि याये मनि ।
याये थओ लजगाल ॥ १ ॥
लुगल ज्याभल जोसे ओने हुतासन
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन थो ल्हाल थनि ॥ २ ॥

(थन सोय भाव)

कर्मि— हे कोतवाल जु ! आओ जिपनि ओय धुन। छु उजन दसे दिया ?

(कोतवाल दं ।)

कोतवाल— हे कालिगढ पनि ! द जिओखे महाराजया थास ओने नुयो ।

कर्मि— हे कोतवाल भाजु ! द जिओखे ।

(थन महाराजया थास ओने भाव, मध्य सोय भाव)

कोतवाल— हे महाराज महारथ ! सेवा छलपोलया चरणस । छलपोलया आज्ञाथें कालिगढ पनि बोङाओ हय धुन ।

महारथ— हे महाचंख कोतवाल ! द जिओखे ।

कर्मि— हे महाराज महारथ ! महारानी ! सेवा छलपोलया चरणस ।

महारथ— हे कालिगढ पनि थन ओयाओ चोङ ।

कर्मि— हे महाराज ! द जिओखे ।

(कोतवाल, कालिगढ पनि सर्व विश्राम ।)

महारथ -- हे पुरोहित वज्राचार्य ! आओ थन कालिगढ पनि ओयाओ चोङ । आओ छु याय माल आज्ञा दयकिओ ।

वज्राचार्य— हे महाराज महारथ ! आओ थन वास्तु प्यङाओ पूजा याये माल । सामाग्री तयार याङाओ बिसे बिज्याहुने ।

महारथ— हे पुरोहित वज्राचार्य ! द जिओखे । हे महासत्य मन्त्री ! आओ वास्तु प्यनेगुलि सामाग्री तयार याङाओ बिओ ।

मन्त्री— हे महाराज ! द जिओखे ।

(थन मन्त्रीन सामाग्री तयार याङाओ बिय भाव ।)

मन्त्री— हे महाराज ! थो सामाग्रीकासे बिज्याहुने ।

महारथ— हे महासत्य मन्त्री ! द जिओखे ।

(थन सामाग्री बिय भाव ।)

महारथ— हे परोहित वज्राचार्य ! थो सामाग्री कायाओ वस्तु पेनेगु कर्म यासे बिज्याहुने ।

वज्राचार्य— हे महाराज ! द जिओखे । हे कालिगढपनि छपनिस लहातिस पूजा याये ।

कर्मि— हे पुरोहित वज्राचार्य ! द जिओखे ।

(थन कर्मिया लहातस पुजा याये भाव ।)

वज्राचार्य— हे कालिगढ पनि ! आओ छपनिसेन वास्तु प्येङाओ बिओ ।

कर्मि— हे पुरोहित ! द जिओखे ।

(थन वास्तु प्येन्य भाव, मालवव ख्याल ।)

कर्मि— हे पुराहित ! छलपोलया आज्ञाथे वास्तु प्यन्ये धुन । पूजा यासे बिज्याहुने ।

वज्राचार्य— हे कालिगढपनि ! द जिओखे ।

(थन पुरोहितन वास्तु पूजा याये भाव ।)

हे महाराज महारथ ! आओ वास्तु प्यन्ये धुन। आओ छलपोलया पुत्र महासत्व कुमारया अस्थि हाल दक्व थो वास्तुया देवने तयकाओ बिसे बिज्याहुने।

महारथ — हे पुरोहित वज्राचार्य ! द जिओखे । हे महाचंख कोतवाल ! आओ झि पुत्र महासत्व कुमारया अस्थि हार दक्वं मुङाओ वास्तुया देवने तया बिओ ।

कोतवाल— हे महाराज ! द जिओखे ।

(थन कोतवालन महासत्व कुमारया अस्थि हार दक्व मुङाओ वास्तुया देवने तय भाव)

कोतवाल— हे महाराज ! छलपोलया आज्ञाथे महासत्व कुमार-या अस्थि हार दक्व मुङाओ वास्तुया देवने तय धुन । सोसे बिज्याहुने ।

महारथ— हे कोतवाल ! द जिओखे ।

(थन महारथ राजा सोओ भाव)

महारथ— हे दैव ! हाय ! हाय ! महासत्व कुमारया अस्थि हार सोयाओ जि नुगल गथे दढ याये ? हरि ! हरि !

(थन महारथ राजा भोक सुय भाव)

वज्राचार्य— हे महाराज महारथ ! थथिङ थास छलपोलसेन विलाप यासे बिज्याय मते । धैर्य याव २ ।

(थन पुरोहितन राजा थन भाव ।)

वज्राचार्य— हे महाराज महारथ ! आओ वास्तुया देवने महासत्व कुमारया अस्थिहार तोक पुयक सुवर्ण निर्मित याङाओ चैत्य सोरूप भगवान दयकाओ बिज्याहुने ।

महारथ— हे पुरोहित ! द जिओखे । हे कालिगढपनि ! आओ वास्तुया देवनेस तयागु महासत्व कुमारया हार तोक पुया सुवर्णया निर्मित याङाओ चैत्य स्वरूप भगवान दयकाओ बिओ ।

कर्मि— हे महाराज ! द जिओखे आज्ञा प्रमान ।

(थन कर्मि, कालिगढ, दक्वसेन सुवर्ण निर्मित भगवान दयके भाव, स्याल मालवव ।)

कर्मि— हे महाराज महारथ ! आओ छलपोलया आज्ञाथे सुवर्ण निर्मित याङाओ चैत्य सोरूप भगवान दयके धुन । आओ छलपोलया मालगु कर्म यासे बिज्याहुने । आओ जिपनि ओने ।

महारथ— हे कालिगढ पनि ! द जिओखे । थो खर्च काओ ।

कर्मि— हे महाराज ! द जिओखे ।

(थन खर्च बिय भाव, काय भाव ।)

कर्मि— हे महाराज ! महारानी ! सेवा छलपोलया चरणस । आओ जिपनि ओने ।

महारथ— हे कालिगढ पनि ! द जिओखे हुनि ।

(थन कालिगढ पनि दुहाय ।)

संख सिङ— हे पासा चक्र सिङ ! गदा सिङ ! पदम सिङ ।
आओ झिझिस थओ थओ लेंस ओने नुयो ।

सर्व— हे पासा शंख सिङ ! द जिओखे ओने नुयो ।

(थन कालिगढ ओड तिपं । प्रकोण भाषातुं, हिकोन ।)

हे पासा शंख सिङ ! ननान ओने नुयो ।
हे पासा ! अवश्य ओने नुयो ।

महारथ— हे पुरोहित वज्राचार्य ! आओ थो चैत्य सिद्ध जुलो । मालगुलि कर्म यासे बिज्या हुने ।

वज्राचार्य— हे महाराज ! आओ जज्ञया सामाग्री तयार याङाओ बिज्याहुने ।

महारथ— हे पुरोहित ! द जिओखे । हे महासत्य मन्त्री ! आओ जज्ञया सामाग्री तयार याङाओ न्हिओ ।

(थन हकु भाव ।)

मन्त्री— हे महाराज ! जज्ञया सामाग्री कासे बिज्याहुने ।

महारथ— हे महासत्य मन्त्री ! अवश्य ।

(थन सामाग्री बिय भाव, काय भाव ।)

(मन्त्री बिश्राम ।)

महारथ— हे पुरोहित ! आओ थो सामाग्री काया ओ प्रतिष्ठादि कर्म यासे बिज्याहुने ।

आचार्य— हे महाराज ! द जिओखे ।

(थन पुरोहित द न्हाहाय ।)

आचार्य— हे लोक ! आओ महाराजया आज्ञाथे चैत्य प्रतिष्ठा होम याय थास इन्द्रादि देव अपसरागण दक्वं आवाहन याय निमितिन जिओ तेल ।

(थन वज्राचार्यन इन्द्रादि देव आवाहन याक चर्जा भये ।)

राग मंगल, अ ।

देवलोक बिज्याङाओ दरशन बिङुने
देशया लोक निस्तार याओ सुख बिसे प्रसन्ने ।

आचार्य— हे इन्द्रादि देवगण ! छलपोलपनि थन बिज्याय माल २ ।

(थन इन्द्रादि देवगण ओं छतिपं, मध्ये सोय भाव ।)

आचार्य— हे इन्द्रादि देवगण ! सेवा छलपोलया चरणस । थो जग्य शालास थओ थओ आश्रमस बिज्याहुने ।

इन्द्रादि— हे वज्राचार्य ! द जिओखे ।

(थन इन्द्रादि देव सर्व बिश्राम ।)

आचार्य— हे महाराज महारथ ! आओ जिन थो चैत्य स्वरूप भगवान देव प्रतिष्ठा होमादि कर्म याय ।

महारथ— हे पुरोहित वज्राचार्य ! द जिओखे । होमादि कर्म यासे बिज्याहुने ।

(थन जग्य कुण्ड तय ।)

आचार्य— अद्यादि मानव गोत्रोत्पन्न जजमानस्य महाराजाधिराज श्री श्री श्री महारथ नाम बमर्न पुत्र

महासत्व कुमार उद्धारनार्थं अयं सुवर्ण निर्मित चैत्य स्वरूप भगवान स्थापना निर्मितिक पूवक प्रतिष्ठा जग्यमहं करिस्य ।

(थन यज्ञया कर्म ।)

राग भुपालि, चो ।

अग्नि स्थापना याये देव करस तय
विधि विधानथे जिनं यज्ञनि याय ॥ १ ॥
आहुति बिय मनि अगिनि संतोष याय
राजेन्द्र विक्रम शाहदेव ल्हाल ॥ २ ॥

आचार्य— हे महाराज महारथ ! आओ थिर वाक्य याये ।

महारथ— हे पुरोहित ! द जिओखे । यासे बिज्याहुने ।

(थन थिर (स्थिर) वाक्य श्लोक ।)

भगवान् स्थापना याङा होम कर्म विधानसं ।
श्री सूर्य चन्द्र दतले जुय माल स्थिर सदां ।

हे महाराज ! आओ स्थिराहुति बिय ।

महारथ— हे पुरोहित ! द जिओखे । स्थिराहुति बिसे बिज्या हुने ।

(स्थीराहुति बिय भाव ।)

आचार्य— हे महाराज ! आओ पूर्णाहुति बिय ।

महारथ— हे पुरोहित ! पूर्णाहुति बिसे बिज्या हुने ।

(पूर्णाहुति वाक्य ।)

प्रतिष्ठाया जज्ञ याङा पूर्णाहुति बिया विधि
इन्द्रादि देवगण दक्वं संतुष्ट जुयमा सदां ।

वज्राचार्य – हे महाराज ! पूर्णाहुति याये धुन । आओ जज्ञ प्रदक्षिणा याये नुयो ।

महारथ— हे पुरोहित ! द जिओखे । जज्ञ प्रदक्षिणा यासे बिज्या हुने ।

(थन जज्ञ प्रदक्षिणा याय भाव, थन मध्य सर्व विश्राम ।)

वज्राचार्य— हे महाराज महारथ ! आओ भगवान इन्द्रादि देव दक्वं पूजा दर्शन याओ ।

महारथ— हे पुरोहित ! द जिओखे ।

(थन महारथादि दं । भगवान इन्द्रादि देव लोक दक्व पूजाया भाव, महारथ राजान स्तुति श्लोक ।)

नमस्तु अभाव सोभाव सर्व धर्माना भूत धर्म प्रकाशित ।
धर्मा धर्म विनिर्मुक्तं सत्य धर्म नमस्तुते ।
नमो बुद्ध भगवान इन्द्रादि देवता पनि ।
अपराध क्षमा यासे, उद्धार यासे बिज्याहुने ।

हे परमेश्वर श्री भगवान इन्द्रादि देवता सहित छलपोलया चरणस कोटि कोटि साष्टाङ्ग प्रणाम ।

हे पुरोहित ! दक्षिणा कासे बिज्या हुने ।

(वज्राचार्य दक्षिणा काये भाव । आशिर्वाद ।)

वज्राचार्य— हे महाराज ! आप्यो छलपोलया मनोरथ पुरे जुय माल । जिपनि संतुष्ट जुय धुन ।

इन्द्र— हे सुकेशी ! तिलोतमा ! चित्रसेना ! छपनिसेन नृत्य याओ ।

अपसरा— हे देवराज इन्द्र ! द जिओखे ।

(थन अपसरा दं ।)

सुकेशी— हे चित्रसेना ! तिलोतमा ! आओ देवराजया आज्ञाथे थो भगवानया अग्रस पुष्प वृष्टि याङाओ नृत्य याये नुयो ।

उभौ— हे तताजु सुकेशी ! द जिओखे ।

(थन अपसरा स्वान वागातकाओ प्याखन हुओ म्ये)

राग इमन, ख ।

ताल मृदंग थासे दपखिन दोरक
वसुरिन फेलिपुसे प्याखन हुयाओ रंग भूमिस थनि ॥ १ ॥
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन ल्हाल
रसिक मिखान सोसे लोक वस याये ॥ २ ॥

सुकेशी— हे देवराज इन्द्र ! छलपोलया आज्ञाथे नृत्य याये धुन । सेवा छलपोलया चरणस ।

इन्द्र— हे सुकेशादि लोक ! आओ बिश्राम याओ ।

सुकेशी— हे देवराज इन्द्र ! द जिओखे ।

(थन अपसरा विश्राम ।)

इन्द्र— हे वज्राचार्य ! महारथ ! छपनिसेन थो जि फुलबारि विन्द्रावनस अति शोभायमान जुयक सुवर्ण निर्मित याङाओ चैत्य स्वरूप भगवान स्थापनायासे आओ जिपनिस मन अति संतुष्ट जुय धुन । छपनिस मनोरथ पूर्ण जुयमाल । आओ जिपनि ओने ।

सर्व— हे देवराज इन्द्रादि देवगण ! द जिओखे, संतुष्ट जुयाओ बिज्याहुने ।

(थन इन्द्रादि देव अपसरा न्ह्याहाय ।)

इन्द्र— हे शृष्टिकर्ता ब्रम्हा, विष्णु अपसरागण ! आओ झिझिस अमरावती स्वर्ग भूवनस ओने नुयो ।

सर्व — हे देवराज इन्द्र ! द जिओखे बिज्याहुने ।

(थन इन्द्रादि देवगण स्वर्ग ओड, शान्ति म्ये ।)

राग देश, चो ।

ओने नुयो थनि हरषन स्वरग भुवन ।
दक्वो देव मुनकाओ वोन सभा दयकाओ ॥ १ ॥
धर्म पुण्य पाप सोसे थोने विचाल याङाओ ।
राजेन्द्र विक्रम शाहदेव नृपति थो खँ ल्हाल ॥ २ ॥

(प्रकोण भाषा दथुयागुलि । ढिकोन ।)

सर्व— हे देवराज इन्द्र ! ननान बिज्याहुने ।

इन्द्र— हे श्रृष्टिकर्ता ब्रम्हादि देवगण ! अवश्य ओने नुयो।

वज्राचार्य— हे महाराज महारथ ! आम्रो जिन थुगुलि क्षेत्रया महिमा संक्षेप मात्र कथा खँ छहुति कने न्यसे बिज्याहुने।

महारथ— हे पुरोहित वज्राचार्य ! द जिओखे। आज्ञा दसे बिज्याहुने।

वज्राचार्य— हे महाराज ! न्हापा परापूर्वस राधान श्री कृष्ण यात शंख जुयमा धकं श्राप बिलं ! थो श्रापन श्री कृष्ण शंख जुयाओ थो शंखन उत्पति जुओ-गुली शंखमती गंगा धक प्रख्यात जुल। थो शंख-मतिस गोम्ह मनुष्यन स्नान याइओ वम्ह्यात दक्व तीर्थ स्नान याङा पुण्यलाक जुलो। हानं परापूर्वस शंख राजान स्थापना याङाओ वन शंखेश्वर महादेव धकं प्रख्यात जुल। थो शंखेश्वर महादेव दर्शन पर्सन याङानं इहलोकस धन लाभ दयुओ, परत्रस शिवलोकस प्राप्त जुइओ जुल। हनं थो शंखेश्वर महादेव शक्ति शंखुदेवी दरसन परसन याङान शत्रु नास जुइओ। हानं थो शंखेश्वर महादेवया द्वारपाल नन्दी भृन्दीगण क्षत्रपाल धायकाओ बिज्यातं। थो क्षत्रपाल दरसन परसन याङानं अनेग पराक्रम थुइओ जुलो।

हानं पुनर्वार चय क्यादोल मुनीश्वर पनिसेन जोग याङानं ओङानं जोगाकुल परवत धक प्रख्यात जुल। थो जोगाकुल परवतस गोम्ह मनुष्यन पलाख छपलाख तया मात्रनं अश्वमेघ जज्ञ याङाया पुण्यलाक जुलं। हानं हे महाराज ! थथिङगु जोगाकुल परवतस छलपोलया सुत महासत्व राजकुमारया नामन सुवर्ण निर्मित याङाओ चैत्य स्वरूप भगवान स्थापना यासे बिज्यात। थो भगवानया नाम नमो बुद्धा धकं प्रख्यात जुइओ जुलो। हानं गोम्ह मनुष्यन महासत्व कुमारया आराधना याङाओ नमो बुद्धाय, नमो धर्माय, नमः संघाय धकं धायाओ थो भगवान दरसन परसन याइओ, वम्ह्या छेंस धन लक्ष्मी संपति संतान वृद्धि जुइओ, अन्तकालस श्री भगवानया लोकस वास लाइओ। हे महाराज महारथ ! थुगुलि क्षेत्रया महिमा संक्षेप मात्र कने धुन। आओ जिपनि ओने। छलपोलया सदान मंगल जुयमाल २।

महारथ— हे पुरोहित वज्राचार्य ! तथास्तु संतुष्ट जुयाओ बिज्याहुने।

(थन पुरोहितादि दुहाय।)

वज्राचार्य— हे दास ! आसु ! वासु ! आओ झिझिस थओ

छँस ओङाओ थओ थओ कुलदेवी तारिणी
भगवती भजन याङाओ चोन ओने नुयो ।

उभौ— हे पुरोहित वज्राचार्य ! द जिओखे बिज्याहुने ।

(थन वज्राचार्य ओङ, शान्ति म्ये ।)

राग केदार, झ ।

ओने नुयो दास पनि झिंझि थओ छँस आओ
थओ कुलदेवी याके तन मन भाव तये ।
तारिणी भजन यासे ओने नुयो आओ ॥ १ ॥

नेपाल भूमिया धनी गुणिक जनया मनि
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन ल्हाल
तारिणी भजन यासे ओने नुयो आओ ॥ २ ॥

(प्रकोण भाषा दयुयागुलि, द्विकोन ।

आसु वासु— हे पुरोहित वज्राचार्य ! ननान बिज्याहुने ।

वज्राचार्य— हे दास आसु वासु ! अवश्य ओने नुयो ।

महारथ— हे प्रिय महादेवी ! पुत्र महाप्रणाद ! महादेव ! महासत्य मन्त्री ! महाचंख कोतवाल ! आओ थो संसार अस्थिर, माया मोह जाल तोलताओ परम ब्रम्हया ध्यान याङाओ चोन ओने नुयो ।

सर्व— हे महाराज महारथ ! द जिओखे बिज्याहुने ।

(थन महारथ राजाथनि ओङ, शान्ति म्य ।

राग नत, ख ।

प्रिय ! नुयो ओङ मनि भगति तयाओ
अस्थिर संसार सिसे माया तोलताओ ।
थो जिओने भगवान न्हिथ ज्ञान गाक
थओ थओ कुलदेवी भजन याङाओ
राजेन्द्र विक्रम शाहदेवन ल्हाल
थो जिओन भगवान न्हिथ ज्ञान गाक

(प्रकोण भाषा दयुयागुलि, द्विकोन ।)

सव— हे महाराज महारथ ! ननान बिज्याहुने ।

महारथ— हे प्रिय महादेवी ! पुत्र महाप्रणाद ! महादेव ! महासत्य मन्त्री ! महाचंख कोतवाल ! अवश्य ओने नुयो ।

(आलति ।)

राग धनाश्री, चो ।

मनस भगति तसे भगवान नाम कासे
मत च्यासे आरति याये ।
फयाथे विनति याये काम पुरन याये
भुगुति मुगुति पद लाय ।
भगवान पिरतिन आरति याय ॥ १ ॥

सुगन्ध धुपाय थसे परब्रम्ह ध्यान यासे
जप तप फूववो जिन याय
श्री जय राजेन्द्र विक्रम शाहदेव
नृपतिन सुवचन ल्हाल
भगवान पिरतिन आरति याये ॥ २ ॥

इतिश्री नेपालेश्वर महाराजाधिराज श्री श्री श्री राजेन्द्र विक्रम शाहदेव विरचिते नमो बुद्ध भगवानया प्रादुर्भाव महासत्व पाख्यान नाटक तृतीय अङ्क समाप्तम् शुभम् ॥

शुभ संवत ६५१ मिति फाल्गुण कृष्ण दशमी वृहस्पतिवार थो कुन्हु चारबहि देश खेर कोर यन्ता छेंया शाक्य भिक्षुक रत्नमुनि प्रमुखन कजिक जुयाओ श्री नमो बुद्धोपाख्यान महासत्व नाटक दयका पिदना दिन जुलो ।

शुभम् ॥